

Helytörténet

III. RÉSZ

1848-tól 1920-ig

Az intézkedések óta folyó országos kataszteri felmérés, a tagosítási munkálatok 1853-ban érték el felunkat. A régi megszokott termelési viszonyokat ez az intézkedés alapjában megváltoztatta. Az árendások teljesen kiváltak a földművelésből a Szeged uradalomnak. Az 1850-es évek az uradalom az egykori urasági családokhoz kerültek az Imre-majort. A majort-hoz betagozták a határ legjobb földjeit. Mivel Aranyos és Gyentőter egy határt alkotott, elhatározták, hogy a felmérés után a Lala folyót veszik határvonalul és így kettőre osztják. Az aranyosi és gyentőteri közbirtokosok 1854-ben egyetértéssel kötött a földesurakkal a tagosítást és a közös ingatlanok felosztását. Arany a belső és külső birtok.

A két falu határában az alábbi nagybirtokosok birtok földjeit:

Szegedy Károly	547.357	□-öl
Bexeredy György	167.682	□-öl
gr. Pajacsevics Ferdinánd	4.659	□-öl
br. Mikos Éva	213.164	□-öl
Novák Ferenc	214.653	□-öl

Fizetési az urasági földesurakból. 1854. évi felmérés. (Aranyos, Felsőaranyos, Gyentőter)

Az egész határ 1200 □-öls holdban állt
1569 hold 319 □-öl

Nagyobb ingatlanokkal rendelkezők:

Szegedy Károly	445 hold	711 □-öl
Bexeredy György	136 hold	1138 □-öl
Br. Mikos Éva	177 hold	764 □-öl
Novák Gáspár	178 hold	497 □-öl

(Ferenc és)

Még 97 egyéni birtokos.

Az egészen a tagosítást csak a közbirtokosok a volt uraság és a földesurak között történt. A földesurak (az árendások) az egyetértéssel kimaradtak. Megfosztották őket a közös legelő használatától, mivel az új birtokuk nem volt az addig használt földjük megválasztásáig kényszerítve.

ZSIBAGYÖP

MÁLOMHOZ TARTOZÓ
FÖLDEK ÉS RÉTEK

SZEGEDI U R A D A.
L O M

- Szegedy
- Bezeredy
- Br Mikos
- Novák Gáspár
- Laskó János

E G Y E N I

E G Y E N I

Leírás szerint

1. Köves László.
2. Győlasz Ferenc
3. Horváth János
4. Bötöcz Péter
5. Penxerhoff Ferenc
6. Fibola Jánosné
7. Kaniász László (szegedire)
8. Pápai Pál
9. Magas Ferenc
10. Malovits Ferenc
11. Béres Lászlóné
12. Thalács János
13. Belodi István
14. Földi Ferenc
15. Kelemen László
16. Kosztas István
17. Béres Ferenc
- 18a. Weisberg Simon
- 18b. Yancsán László
19. Béres János
20. Haiszár József
21. Veick Fülöp
22. Kéle József
23. Béres József
24. Köves György
- 25.
26. Köves Ferenc
27. Kertész Katalin
28. Grotter Mihály
29. Köves Péterné
30. Pál Ferencné
- 31a. Lóingyi László
- 31b. Köves Péterné
32. Erhard József
33. Erhard János
34. Erhard Ferenc
35. Szabó József
36. Polák Ignác
37. Szabó Pál

38. Pohony József
39. Róza Ferenc
40. Karakay József
41. Molnár Ferenc
42. Herceg Imréné
43. Róza István
44. Herceg Ferenc
45. Kelemen Márton
46. Lakat József
47. Lohomya Ferenc
48. Kelemen István
49. Flossai János
50. Mesteri Vendel
51. Pohony Julianna
52. Csics János
53. Róza Péterné
54. Benke Antal
55. Horváth István
56. Pál János
57. Csavics Péter
58. Takács Ferenc
59. Takács Márton
60. Szabó Ferenc
61. Molnár József
62. Karakay József
63. Bötöcz Jánosné
64. Róza József
65. Kovács János
66. Belodi József
67. Flekler János
68. Erhard Pál
69. Bokán János
70. Kelemen László
71. Földi Pál
72. Köves József
73. Simon Károly
74. (szegedi tulajdon)
75. Bötöcz Márton
76. Karakay István
77. Horváth József
78. Kelemen István
79. Mesteri Imre
80. Kémeth György

81. Kelemen Jánosné
82. Kémeth Mihályné
83. Pál László (szegedire)
84. Községi tulajdon
85. (Községi tulajdon, iskola)
86. Malom.
- (Községi tulajdon)

1854-ben élte
1857-ben is

Gregedy Károly lakott helyőrsége: (1 házas rendbeli által lakott házak udvarral kertet. Ezekről a házhelyekről az 1723-i megállapodás értelmében évi 2 forint helyiadókat fizettek.)

Szentpéterben 44 ház udvarral,
 Alsóaranyodon 5 " " "
 Felsőaranyodon 6 " " "

Öné a szentpéteri és a városi arida.

Berecsidy György lakott helyőrsége:

Szentpéterben 12 ház udvarral,
 Alsóaranyodon 3 " " "

Bt. Mikos Éva lakott helyőrsége

Szentpéterben 10 ház udvarral
 Alsóaranyodon 2 " " "

Zalabéri gróf lakott helyőrsége:

Szentpéterben 1 ház udvarral

Novák György lakott helyőrsége:

Szentpéterben 7 ház udvarral,
 Alsóaranyodon 8 " " "
 Felsőaranyodon 1 " " "

Lashay János helyőrsége Szentpéterben 3.

1 házas faluban még 42 volt kivonatos birtokos rendelkezék saját helyőrséggel.*

Feladatunk községi legelői:

1021 helyrajzi számú	Alsóvári községi legelő	24937 □-öl
1021/a H. SZ.	" " "	18769 □-öl
1022. H. SZ.	Bömbölő parlag legelő	5280 □-öl
1023. H. SZ.	Zsibagyör falutól a vízideig	21905 □-öl
	Csárdon felelő pusztai gyep	588 □-öl
1024. H. SZ.	Felső legelő Flárossi	52447 □-öl
	összesen	123926 □-öl

1 Urbéri földkönyv. Alsó- és Felsőaranyod, Szentpéter. 1854. Legi áll.
 László

* Szentpéterben az adatok alapján 86 lakóházból 77 ház udvarral a földes-
 uraké volt és csak k. b. 10 lakás volt a nemességi birtokokok kezén.

57 H. SZ.	Tamita lakása, iskola, udvar	1950 öl
	Szántóföld a tamitának a	936 □-öl
692. H. SZ.	Csorda iton alul	893 □-öl
	Lalasközben föld	
	Pemplom körüli gyep	562 □-öl
335/a H. SZ.	Szántóföld	511 □-öl
618. H. SZ.	Hosszúkeres rétje	1525 □-öl
85. H. SZ.	Belső csordalaktás	357 □-öl
181. H. SZ.	Mezőkeresi szántó —	962 □-öl
	— " — — " — —	802 □-öl

A fent felsorolt ingatlannak a falu tulajdonában voltak. Teljesített még a szőlőgyep, falupajtával amely 2700 □-öl volt.

Szeged birtokait:

A szentpéteri malom udvara	1258 □-öl
Flokkátartó szántóföld az iton alul.	7014 □-öl
Rét, az iton alul.	2556 □-öl
Szántóföld az iton felül	2320 □-öl
Rét, az iton felül	8094 □-öl

39/a H. SZ. Szentpéteri csorda 841 □-öl

75/a H. SZ. Csicséri csorda 1020 □-öl

Ebben az évben (1854) az aranyodi és a szentpéteri közbirtokosság egyetértéssel kötött a tagosítással és a körösek felosztásával. Arany a belső és a külső birtok volt.

Az egész tagosítás lefolytatása rendkívül felborította az eddigi birtokviszonyokat. Ugyanis a földesurak maguknak tagosították be a körös legelőket a földkecskék kivételével. Mivel a falu jelentős állattalommánnyal rendelkezett, az az új körülmény alapján rendeltette meg a mino.

telen szőlőszőlők helyüket. A három falu felbolygatott melkharcon volt hasonló. Az eddig ismertetett birtok-
ket Szegedy felmérte és azt Juma-majosthoz vitatta.

Az eddig ismertetett birtokokról, aránylag jobb-
mőrségű földet majostól birtokok tettek. *

Szentpéternek körös legelőül vagyon a falu körüli részén
az az n. n. Lúbagyör maradt.

A falu pest indult, de a bíróság kezét elutasította.
Ex márt 1857-ben volt, tehát a felmérés után még évekig
erősen vita- és viaskodás tárgya volt ex a lehetetlen állapot.

Szegedyék, akiknek legnagyobb birtokuk volt, még évek
hosszáig során nem merték elhelyezni betelepíteni az
újraon kiharított földjeikbe. Az arányosok pedig
semmiképpen a tagosítást most is úgy elfogadták
a földet mint előtte. (Idős emberek visszaemlékezése után)

Az uradalom, hogy kedvenken a falunak 1856-ban fel-
építi az addig hiányos állapothoz lévő iskolaházat. **

Eddig ugyanis az iskola egyetlen szoba volt, amelyben
lakott az iskolamester, és tanított is, ha volt tanulója.

Az új iskolában már külön volt a mester lakása
és a tanterem is. Természetesen valamilyen fedezés és for-
mazat épületre kell gondoskodni.

Egy másik kérdésben is engedékenységet tanúsított
az uradalom, ami tulajdonképpen nem volt tulaj-
osan magyarázható ingatlannal. Nevezetesen a temető kérdés-
ről van szó. Mint már előbb láttuk Felsőaranyos
és Szentpéter halottait a szőlőhegyre helyezték
ősi temetőbe temették. Azonkívül, hogy 1850 körül ex
a kis terület már túlzsúfolott volt, mert már egymás
hegyére hátára temettek, rendkívül messze is volt.

Földönben lovaskocsin, és elvitték a rendkívüli nagy
mértékű az n. n. Szt. Mihály lovain, háton vittek, rézszen,
vagy arányosok idején csónakkal. Megtörtént néha, ki-
vált télen, hogy a temetőt megsemmisítették körüli-
ten. Ezenkor Szentpéterre kerültek.

** (1868-as 38. törvény 44 §-a kötelezővé teszi, hogy olyan községekben ahol egyházi
iskola nem működik, a tanköteles gyermekek számára el kellene állítani a 30-át körös községi
megiskolázni kell azokat.) (Ez a törvény 1868-ban. Községünkben rom. kath. elvitték a nép-
iskola működött. Ide került a Felsőaranyosi gyermekek is.)

* Tagosításról bővebben később.

1854 őszén mérték ki a mostani temető területét Szegedy-ék. 1855 január 3-án mentette fel Kovács János esperes egy nagy keresettel együtt. * A keleti része az evangélikusoké lett. Szükségességét rövidesen egy nyomorú esemény is rövidesen alátámasztotta. Ez év folyamán ugyanis a kolekázium 22 embert vitt el.

A falus továbbra sem feledkezett meg a faluról. 1856 szeptember 11-én délután a falu keleti, fő utcájában 22 lakóház leégett. A szerencsétlenség valószínűleg ismétlődött elő az anyagilag egyibként is megrendített körzékben.

1854-ben 86 lakóház volt. Telekorkaim 1856-ban 420 telek, 400 katolikus, 10 evangélikus és 10 izraelita.

Még talán ide tartozik ez a kis adat is, 1855. június 29-én, Péter és Pál napján a templom bicsuzájakor Lővés Agnes, Horváth László özvegye állat kiűztetett az iskola elé egy új diószék fahengerét a régi rozzant helyére.

(Kovács Sándor 94 éves egykori Szegedy-uradalomi béres visszaemlékezése szerint, aki apja után tudja aki szintén az uradalom gondosa volt, 1860-ban aztán az uradalom határozott intézkedésére kijöttek az ötvösi majorból a béresek igaz októkkal, hogy körülbántsák a tagosított urasági földet. A falu ellenségesen, pöcnökkel, varrillával felfegyverkezve fogadta a béreket és a velük lévő tiszkarót. A tiszthárókkal szembevetették, hogy katonarizist hozat, ha a lakosság vissza nem húzódik.

Magaikhoz hívták a bírót, aki ekkor Gyulassy Ferenc volt, és az esküdtet és egyenként leírt velük. Tudtukra adta, hogy az ellenkezés hiába való, a tagosítás törvényes, amit mindenképpen végre is hajtanak.

A kisajátítás megtörtént, a lakosság azt gyamította, hogy Gyulassyt megvertezték. Életét fenyegették, házának felgyújtásával ijesztgették, míg végül pár év múlva elköltözött a faluból.) erről az eseményről írásos anyagot nem találtam!

* Az első nyitnivalóba temetett halott Horváth Ferenc 76 éves gorda volt. 1855. jan. 3. Legnagyobbán magas volt a gyermekhalandóság!

1860-as években Lévánt után egy Szalmánsy nevű leltő került a malomban. Mint gazdag embert emlegetik. Molnárlegényén kívül felesége, csordosa volt akik 25-30 db orvostanárhiát öltöztetnek neki. 1880 körül halt meg. díszes sírboltot készíttettek neki. 1907-ben orvostanárhiái felvették halottait és elvándorították.

1855-ben a tanító az eddigi forrássok szerint Draskovits István volt. Ebben az évben történik a tanító javadalmarészesének rendelkezése.

A gyermekek iskolázása még mindig ritka.

Alig 10-15 jár, de ezek is csak télen.

Jászap tanítás nincs.

A mester fixettség az alábbiakból állt.

3 hold szántóföld,
templom körüli rét,
haxi kertje hásona,
minden hásonap után kap 1 mércé rozsot és
79 váltóforintot, (Évenként)
temetés után 79 forintot
hirdelődésdultért 79 forintot
harangszárait a helybeli mőködőkösztől
kap szűrtkor 1 pint mustot,
a templom namadás elköszítéséért
a templom pénzeiből kap 5 forintot
Gyermekek tanításáért évenként 15 forintot.

Egy beiskolázott gyermek égyévi tandíja k.é. 1 forint volt, ami elég nagy pénz lehetett, ha azt versük alapján, hogy az árendás hák egy évi bérléte 2 forint volt.

1863-ban Puske-SzentPéter szántói járáshoz tartozik.

Telekszáma 421 magyar.

Kanizsai hadfogadó terület.

Gyümegi pöchlővatal.

Lalabéri mőködő posta.

Kéig jóval a századforduló után is Csáda majornak nevezték.
 Itt volt a Szegedy-uradalom illeni birtokainak központja, a hajdú
 vagy inkább a majorságok mindig mentőjei volt.
 1800 körül a Keleni családok közül kettő, akik nemzeti címet vi-
 seltek, de mint korábban láttuk birtokuk nem volt, hanem az
 országos ismertetésük alapján a 10-15 hold földet,
 amely adománya volt. Az 1700-as évek elején is képezték a Horvát
 család birtokait a tisztelet, majd jóval később k. b. 1850-től
 - amikor megkezdődött az új majorság-jelölés a Horvát
 családot kettőre megosztva a két részre.

Az 1860-as években egy magyar érdekes népmondát beszé-
tek el öreg emberek k. t. 1958 körül.

A régi malommal kapcsolatos kutatások alkalmával került elő a történet.

elő is történet.
A mai gabonarakarátok helyén a múlt század köze-
pén még szántóföldek voltak. Szalmásv birtelle a malom-
mal együtt aszkat az uszagtól. Egy napon, amikor a ké-
resék szántottak a földön, egy jókora vasfarkat fordított
ki az eke. az kies nem bírt egyedül megemelni, ezért
a helyet megjelölté, majd gárral befedte, azt tervezte, hogy
este onól barátságának, ketten kiemelik a farkat a földből
is megnézik, hogy mit rejt magában. Ejjel elő is vették
is előllet szűnik-szajuk az edény tele volt ezért is arany-
pénzesel. Amint ott foglalatostkodnak a földfeinyben egyszer-
re csak tárgyat hallottak a malom felől. A keresek azt hitik,
hogy Szalmásv jön, bosszúisan káromkodni kezdtek, mire
a farkak nagy robajjal visszahúztak a gödörbe is esülttek.
A keresek még sokáig szímon tartották a kies helyet, de
kisebb épületek kerültek a szántóföldre is így földcsőbe me-
nült.

Hogy van-e a történetnek reális alapja ma már nehéz el-
dönteni. Lehetséges, hogy a török háborúk alatt valamelyik ma-
tomberlő ismétta el vagyonát a rablók elől, ki tudja?

1877. okt. 22-én tartott rendkívüli megyei bizottsági közgyűlés a megyerégi járás megörömteléről
döntött, a járás ex tunc a körmezi járáshoz tartozott, az aranyföldi közigyűzősége
tartozott: Aranyföld alsó és felső, Róke-Szent Péter, Szentpéter malom, Encseri várda,
Elmái-Adáford, a) Encseri major és Bünksimonyi a) Szentpéteri major
Várda, Adáford a) Fimpeháza quaxta, b) Dabrony
quaxta.

Bátorfi Lajos: Adatok Zalamegye történetéhez
1878. VI. jún. (Zalamegye új felosztása)

Adatok a községről az 1870-es népszámlálási össze-
írásból:

Házak száma 86.

Férfi lélekszám 229.

Nők száma 218

Katholikus 424, evangélikus 17, zsidó 6.

Olvasni tud : 43 férfi és 92 nő.

Írni-olvasni tud 86 férfi és 34 nő.

Analphabéta 100 férfi és 92 nő.

Allatkállomány:

Magyarfajta oxarvasmarha 224 db.

Szajci fajta — " — 2 db.

Barátok 41 db. 10 ló.

A község határának földterülete 761 hold 1006 m²-öl

Grünegi adókerület, utolsó posta Szentgrót

Nagykanizsai 48. hadkieg. pk.-hoz tartozik.
(74-ik honvéd sz.)

A tavaszi és őszi áradások nagy károkat okoznak a mán-
táskán és a rétekben. Az évtizedek óta folyó Lata-nálállyás
alig említi ezen az évenként visszatérő bajon.

Négyen, oxénagyjűtéskor derekig érő vízben hordták ki
a szénát az emberek a rétekről a dombos rézekre.
1879. május 23-án hatalmas jéllösvénakadás volt, amely
a rétekben és a tavasszikekben nagy károkat okozott.

Az 1850-es és 60-as években, sőt még később is nagyon
rosszak voltak a közbiztonsági körülmények. Mint is-
meretes ebben az időben étele és a betyárvilág fénykorát.
Szémtalan történetet meséltek az idős emberek abból az i-
dőből, amely nagyon sok oldalt venne igénybe.
Környékünk is a Szavanyú Főrsz. működési területébe esett.
Emek a betyárnak a mentőpéteri és a Csicséri-örvénben volt
a támaszpontja, ha itt baráncolt a vidéken.

Rómer Flóris archaeológiai leveleiben, amelyet zalamegyei utazásairól is
1863. aug. 30-án panaszkodik, hogy este a zivárgós idő miatt nagy féle-
lem közegett utazott. Patkó (Banda) ^{Pista} tartotta embereivel kezeiben a megyét.

/ Adatok Zala megye tört.-hez IV. 119.)

"Bene Vándor egy zalamegyei hírneves orgazda" (Adatok z.m. Tört. V. 237.
nemelye nagy kőbe burkolódzik. A házhagyomány Patkó emberei közt gorolja.
Szentpeteri medvének is mondják, de erre semmi hiteles adat nincs. Ballada is
született róla. (Bátorfi: Görcsi Vándorok. 17. névű ballada)

1883. nov. 4. Távirólapomlat építenek ki Szentgrótra. Tűzőt csatlakozik
a sümegi vonalhoz.

1883. dec. 30-án megszürik a megyei pandurtag. 1884. január 1-én
délben a járási közbiztonságon a fegyverüket és szerszámokat
ket le kell adni. Ezután a Magyar Királyi Rendőrség veszi át
a közbiztonság megőrzését.

1656-ban Hagymási Lukácsnéval megegyezve Batthyányi Adám gróf Szentgrót várát
és tartozékait. 1663-ban meghal B. Adám, öröklő B. Pál. Pál meghalt 1674-ben
fia Batthyányi Sigmund öröklő megl. 1731-ben, majd ennek fiak egyik, Pál
márik utódai bírták. B. Ferenc 1780-tól 1821-ig bírta ő építeti a mai kastélyt.
Batthyány Sigmund idejében 1876-ban újra megl. és adták. (Adatok z.m. T. 246. Bátorfi)

1883. okt. 7. Zala Vármegye c. újságból.
"Véres vesekedés folyt le a napokban Püskészentpéteren, két kamásx között,
akik a civakodást a falu kocsmájában kezdik borozás közben. Később kinn
a mezőn folytatták, miközben egylet, a tortát fehérvált állapotban társát és
baltájával nagy nyakörvön találta, hogy életfenntartásához elegendő remény
van. A tettest elfogták és Sümegre kísérték."

Rendkívül sokat emlegetik az állományodon lakó Gimmert vagy Csinger* birtokos család sötét ünnepit. Gimmerték a garadalkodás mellett mérváros mesterséget is űzték, így sokas kapcsolatra kerültek a betyárokkal, rablókkal. Ugyanis amelyik állatokat mondjuk Simez környékén elköltözték sokat itt adták át a mérvárosoknak, viszont az innen elraboltakat pedig más vidéken értékesítették. De az is előfordult, hogy a neupréteri legelőről világos nappal elhajtották az ott állatokat. Elbeszéltek, hogy az 1870-es években Horvát Pál uradalmi garda faluban lévő istállójaiból két ökröt kötöttek el egy késő esti éjjelen. A rablók azonban nem vármoltak az erős hajnali felvilágosulásban, aminek folytán erős hősiasságot lát, így követni lehetett a nyomokat. Horvát vadászseggyel felnevelt társaival, pildoróde vette a rablókat, de amikor a turjeri heggyen átveretű nithoz értek az elhurcolt állatok szabadon jöttek visszafele. Valószínű meggyőződhetik a rablókat.

A betyároknak általában minden faluban voltak segítőik. Lőcsőgünstben az egybekapcsoló elbeszélések alapján Telmen Emdor is (Bene Vendel) volt a bixalmi emberik. Mindkettő, de főleg Telmen dolgozni nem nagyon szerető, mulató legény volt így 30 év körül.

Általános mulatózásokat és garadalkodásokat műveltek, főleg a bixeri várdában. A falu népe igyekezett messze elkerülni őket, mert mindenkibe verettek belekötni.

Rajári Istvánt fogadták meg, ahinek jó lovai és kocsija volt, hogy fuvarozza a betyárokat. Tudniillik Savanyú nem járt lohatóru vagy kocsi, vagy gyalog közlekedett.

Persze a kocsisok mindig nagy pénzeket kaptak a fuvarért. A régi neupréteri várdában, mivel ez közel volt az erdőszélekhez, sokott élekezni és pihenni. (Savanyú)

Az élelem kérését nagyon egyszerűen oldotta meg, csak beixent a faluba az egyik családgyerektől egy jobbmodu maláduak, hogy mit szeretne enni és azt már mindenki parancsnak tekintette és vitték a betyárnak az ételt. A fiatalabb asszonyoknak, lányoknak néha ajándékozott egy-egy kendőt amelyet nagyon megőriztek. Még a 30-as években is megvolt egy két

* Csinger György mül. 1834. v. 20. Helyett 1838. vi. 19. Neje: Nagy Rozália mül. 1834-ben, megh. 1889 jún. 27.
† Csinger György mül. 1865-ben megh. 1880 júl. 23.

1884. V. 4-én
a rendeki
erdőben
V. 6-án
mállitják
Egerszegre

betjáráskendő. A 80-as évek után, a csendőrség megalku-
lásával elfogták lassan a betyárokat. A 80-es évek ele-
jén, amikor Garamyit Gümez környékén elfogták, a batyki
postánál szállították be a csendőrök lovaskocsival Egerszeg-
re. A hír nagy post. vett fel, a falvak apraja, nagyjá-
ra utat állta körül, amerre kocsra a lovascsendőrökkel
elhalladt. Ezt az eseményt nagyon sok idős ember elbeszélte.

Selmen Sándor olyan titokzatosan halt meg, ahogy
élt. Az eseményt így beszélték el:

Selmen egyik éjszaka elakarta kötni a falu kanászá-
nak egyetlen tehénét, de a tulajdonos még időben észre-
vette. Könyörögve kérte a kanászt, hogy ne vi-
gye el gyermekei táplálóját, egyetlen tehénét. Selmen ék-
telen fenyegetőzések és karakodások között visszakapta
a tehénét és dühösen eltávozott.

Nem sok idő múltán a kanász a szentpéteri adar-
da mellett őrizte a kondaát, nem messze tőle a szentpéteri
megalom juhászai legeltették a birkákat.

Selmen akkor is a csárdában mulatott, behívta a ju-
hászokat és italt fizetett nekik, majd azt panaszkodta,
hogy veszik meg a kanászt, mert az ő haragosa.

A hegyi embert így megverték a juhászok, hogy két
hetig azt ágyat nyomta.

K. S. az 1878-as év őszén,* (Egerszegén Andrási napi vásár
volt), Beledi István Kovács Péter pinczéjében foglalatzkodtak
miret után levet az idő. A kanász a kondaát a tanyai
dülőben a hegy alatt őrizte, nem messze a pinczétől.
Kovács fölhívta a kondaát egy-két pohár borra.

Amint itt beszélgettek betöppan közéjük a szalasze-
gűribben vadászató Selmen Sándor, fegyverét a
fallhoz támasztva leült közéjük. Anonban rögtön
sejtő meggyűlölet tett a kanász jelenlétére, mondván,
ő nem iszik mindenfélre alja emberrel egy asztalnál.
Nagy hangon kijelentette, hogy az ő apja nemes ember
stb. stb.

A kanászt elfutotta a méreg s kapta a fal-

* A hivatalos adatok szerint Selmen Sándor 1877. április 26-án halt meg.
Az eseményt Kovács Sándor k. b. 92 éves alkalmából mesélte el, az időbeli pontatlanság
innen ered.

hoz állított, csóneteltett segyvert és bővebben közelből hasztalotte vele Selement, aki rögtön ott helyvinnen meg is halt.

Az amsing olyan gyorsan jötevést le, hogy közeléjmi sem volt idő a jelenlévők akik ismerték Selement garánda terméretét, aki egyébként akkor már Beled István tányainak Férjének feje volt, - talán örültek is, hogy megoszábadultak tőle, azt határozta el, hogy leírják este az orszáiguttra és felokasítják egy fára. Így a dolog így néz ki mint a vávázak egy fára. Így a dolog így néz ki mint a vávázak egy fára. Így a dolog így néz ki mint a vávázak egy fára. Így a dolog így néz ki mint a vávázak egy fára.

A körsig lakóinak kézen néhány módorabb garda kivételével csak általában 2-3 hold föld volt, amely az akkor nem ritka 6-7 gyermekes családokat eltartani nem tudta. Természetes olyan körülmény is amikor a 18-20 éves legények Fejér megyébe szökött el avarásra, mert a környező uradalmanál már betöltődtek a munkaadatok. A Berémsi-marsignál is más kis földesuraknál már mind meg volt a szűkség, aki egész éven át elvégzte az adóelő munkákat. Lányok egészen szinte kintutatóinak vinnitott az úri háznál való szolgálat. Egészen minimális kért elvögödték a malomból, a jómódú szőlőkereskedőkhöz vagy a kastélyba a mosodába, konyhába. (A malomból a szőlőkereskedőkhöz, a főkonyvélő Schönbeldékhez is meg Hothapfel földmúrtához is.)

A hegyvimos szőlőkre vonatkozóan még bővebben kell beszélni. Mint már előbb említettem, a váltóigutakat az évi tartozás megállapított értékének hátrahozos összege tette. Az évi tartozás lixamitására a törvény határozott elveket állított fel, orszáig amint a legközelebbi helyt 10 év alatt (1858-67) az évi tartozás: a) késképében; b) terményben; c) napközamban vagy más szolgálatokban állott.

A szőlőbirtokosoknak nyújtott orszáigis körvetítés abban állott, hogy a váltóigutakra jogosultak az orszáig nevében kibocsátott 5%-ot kamatozó s az orszáig jótállása alá helyezett jelzálogos váltóigis kötvényeket kaptak, a váltóigis telerettek pedig váltóigistartóisáikat törlesztés nélkül az orszáig piwtarába hasztalotte fizetni, espedig kamat fejében 5%-ot,

* Berémsi László földbirtokos Sz. 1857. Gintgrátn 1874-től gazdálkodott. 1882-ben megveszi az egykori Lichy birtokot, 1887-ben atheni Testvéreitől a család birtokot, amit aztán 1920-ban eladott. Károlyi Imre meggyer akkora birtokával. Nagy szőlőtermelő, 1892-ben beveszi a pilótura elleni védelmet.

hőketörlesztési járulék címén 2,5%-ot, kénkei költség címén címén 0,5%-ot, összesen tehát 3%-ot. A 2,5%-os törlesztés mellett az összes váltogatásos 22 év múlva szűnik meg; szabadságába áll azonban minden váltogatókötelenek, hogy váltogatásukat későbbiben egyszerre lefixet-
hesse. (PALLAS LEXIKON)

A még meglevő váltott örököse vonatkozásban, ahol még tartózkodott az 1883. XI. tc. valamint az 1895. XVI. t.c. állami kedvezményeket adott.

A község mindenképpen hátrányba került az ötvenes években a volt jobbágységi mellett. A jobbágyság ugyanis birtokosainak váltak az addig birt. telkeiknek, így a telkeik-höz tartozó örökök is átmentek tulajdonukba.* Ha a tel-
lek már nagyon felaprózódott is 1848-ra, mégis a ma-
faktás után saját birtokkal rendelkeztek. A szellem
nem is tudták a nagy hátrányt behozni, habár a ta-
goritástól e maximum 10-es évig az összes igényeiknek birtok-
szerezése irányult. A környező nagy uradalmaikkal ne-
gődtek el hónaposnak, kecskésnek, naposnak. Legtöbbször
az újraszervezett mezőgazd. Károlyi uradalomban dolgoztak.
(A régi Batthyány birtokok gróf Károlyi György kezébe kerültek.)
Dolgoztak a Br Mikus-féle birtokon valamint a Szegedy-maj-
rokban is.

Érdemesen nagy veszteségeket okozott az 1882-körül elterje-
dő filoxera pusztítása. Az addig virágzóan díszlő örök-
májúknak 90%-a elpusztult. Tudniillik addig a örököt nem
eltették be vadállományba, hanem a örökösöket gyökerestül-
ték meg. Ezek a meggyökerestül tették nem bírták ki a
betegséget mind kipusztultak.

En az oka annak, hogy az 1854-es tagvitási felvételen me-
reptő örökterület lényegesen nagyobb, a jóformán a napja
még megművelt területnél is.

* A szellemnek a birtokosok által alapított minden megvásárolható
censualis (személyes birt.) föld után az eredeti két forint évenkénti ter-
hességét 40 forintot kellett fizetniük.

Az 1870- és 80-as évek kántortanítója Horvács Gyula, aki az egyházi teendőken kívül még mindig csak másodosztásban foglalkozik tanítással. Fiatal volt az Eötvös-féle népiszkolai törvény még mindig nagyon sok iskolaköteles írni-olvasni sem tudtak még.

Ekkorok a régi tanítóknak nem volt még oklevelük, többnyire jóhírnévi, jól írt-olvasó és szívesen dolgozó emberek voltak, akik még kántorkodásuk mellett még valamilyen mesterséget is folytathattak (asztalos). Néhányukról városi adatot találunk.

1890-ben a megüresedett kántori állást egy időre tanító Bóna János foglalta el, aki csak egy évig van itt, mert 1891-ben nyugdíjba megy.

Az új tanár készen találja el nem éppen magas tisztelet Horváth Jenő mintgróti pénzügyőr.

1895-ben egy helybeli személy Váti János foglalta el a kántori állást. Először ideig ő sem lehetett, mert nemmi komolyabb iskolai kötelességgel nem rendelkezett csak ideiglenesen maradt a tanítói állásig oklevelét nem kap a falu.

1888-ban megjavítják a templom régi orgonáját. 1890. május havában a templomot ismét javítani kell. Új rekesztőket építenek, tetőzetet kicserélik, a könnyen pusztuló faruindely helyett cseréppel fedik. A tornyot megmagasítják, a belső és külső festést felújítják.

1903-ban lebontják a régi malmafeddes rozoga iskolát, helyette nagy modern tanítói lakással ellátott épületegyüttest építenek. Nagy világos ablakokkal az udvarra néző tanterem volt, ami abban az időben megfelelt a követelményeknek.* (Országon tanítás folyt. 6 elemi valamint 2 év ismétlő)

1898-99 körül jött a faluba az első oklevelű tanító Varga Miklós aki állást 1923-ig nyugdíjkorhatáráig betöltötte.

Varga Miklós 1863-ban született, meghalt 1931-ben.

* Pétervárad és Csécs az aranyodi községhez tartozott. Az iskola Nagy Kálmán működési idejének (1901 dec. 28 - 1921 apr. 1.) elején épült (1903-ban) Nagy Kálmán községhez, 1873-ban született, Kálmánfalváról került Aranyodra. Meghalt 1937-ben.

(Megyei Levélt. Székelyváros a trianoni után, A 117)

Aranyodi községhez Horvács János szül. 1790. megh. 1863. Képzés: János 1805 - 1899.

Exalmári halála után a 80-as évek elején a malom új berkeje id. Pék Gyula lett. Ő is még a régi technikával működött az édi rúzsot, holott akkor már rohamosan terjedtek a hengervekések és lassan halálra ítélték az elavult évszázados malomokat. Ebben az időben tört be a magyar falra a világpiacra, a malomtulajdonosoknak azonban sokkal kifizetődőbb volt, ha a gabonát hirtelen őrtőbe éltetik. Nagytermetű termelést azonban a régi formában nem lehetett folytatni.

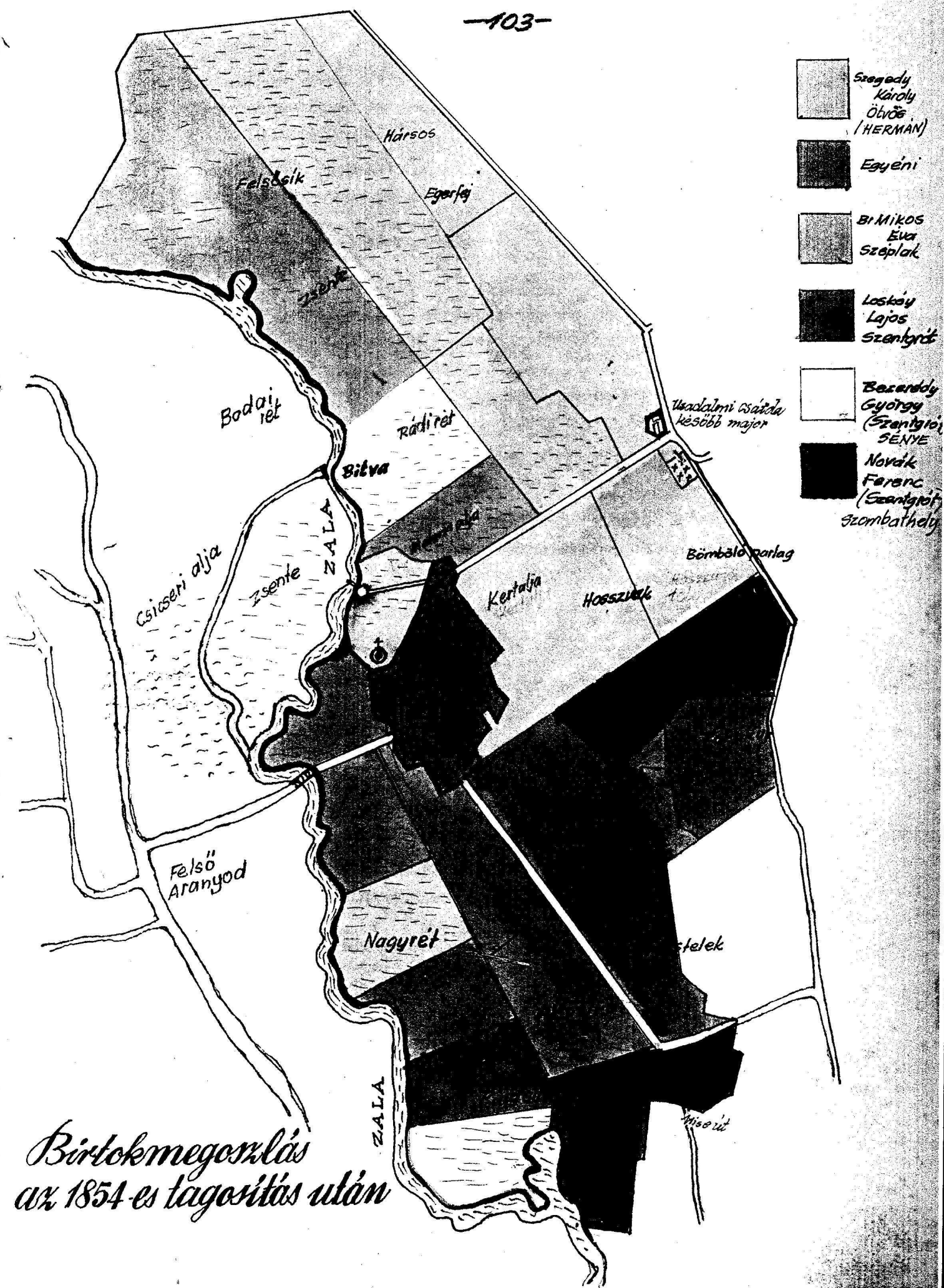
Szegedyék nem rendelkeztek annyi tőkével, hogy modernizálják a malmot így jobbnak látták ha eladják. 1889-ben egy Bahm Ignác nevű vállalkozó megveszi az uradalomtól. Szegedy György és Béla tulajdonában a malomtól három rész az övék volt, egy rész pedig Okolicsányi Lénéré. Az új tulajdonos akkor rágatta minden valószínűség szerint a régi falából kiágazó vízelvezető árat.*

Judmílik, hogy a malom egyenletesen működjön szabályozni kellett a folyóban folyó vízmennyiséget. Ez pedig úgy volt lehetséges, hogy a malom előtt a folyón úgy 300 méterre szilvékkel elzárták a folyót és így durvasították azt az árat amelyik közvetlen a malomhoz vezetett. Áradás esetén viszont felhúzták a rekesztőket és a felesleges víz eltávozott az vízmentesítő mederben.

A malom régi épületét lebontták, modern háromemeletes épületet emeltek, amelybe hengervekéket és turbinát építettek be. Bahm Ignác után egy svájci svármárcsai malomármester kezébe kerül a malom. Barth Lajos és fia Vilmos tovább fejlesztik az üzemet egészen az apa haláláig 1896. febr. 24-ig. Vilmos kezei marad a malom k.é. 1898-ig amikor is Lévler Bernát és Mor tőkés vállalkozók megvették tőle. (K.é. 1900-tól modernizálják)

A sváradfordulóra volt az újáépített víznyelvénykor. A falu munkalehetőségére jutott az értérendben keresetű folyó építkezéseken.

* A kisebb kútak megépítése ext. A régi tényleg mint a XVIII. sz. végétől jött be látnak. 1889 körül talán azok tartóztatták és szabályozták a medret.

Birtokmegoszlás
az 1854-es tagosítás után

A két falu határa az 1856-os mérések alapján 1200 □-ös mértékkel számítva 1569 hold 319 □-al.

Gyegedy Károly 445 hold 711 □-al (Felmán)
 Beresedy György 136 hold 1138 □-al (Sénye)
 Bz. Mikos Ede 177 hold 764 □-al (Sedplak)
 Novák Gáspár 178 hold 497 □-al (Szombathely)
 Összesen 938 hold 710 □-al

A kisparasztiak kezén (szám szerint 97) birtokában 630 hold és 809 □-al volt, amiből egy főre k. l. 6,5 hold föld jutna, de ezt így számítani nem lehet, mert főmének csak 2-3 hold földje volt. Az egykori nemesi birtokok nagysága elérhette a 15 esetleg a húsz holdat is. Az aranyodi határveszélyes tartózkodó örökösökön pedig leggyakrabban volt a 8-900 □-os örökös birtok.

A szántóföldek és a rét a földesuraké voltak. Amíg a határ jó termőföldjének 60%-át négy nagybirtokos malta, addig a másik 40% 97 kisparaszt megélhetésére maradt meg.

Laskói Lajos* birtokos neve nem szerepel a kiemelt nagybirtokosok nevei között így az ő tekintélyes nagyságú földtulajdonát is a 630 holdból kell leszámítani.

Az 1854-es urbéri földkönyv felmérése nyilvántartásában szerepel egy idegen név is: gr. Pajacsevics Ferdinánd, kinek ingatlanai 4659 □-al nagyságú volt.

Az 1900-as kimutatás szerint Szendrő községben 90 birtokos volt ebből 72-nek volt 10 kh-n alul a birtoka, és csak 8 család rendelkezett 10-100 kh. közötti nagyságú földdel.

* Laskói Károly, Laskói László szendrői lakó földbirtokosok voltak. Az urbéri periratban mást nem Laskói Lajos, hanem az előbbi két név szerepel. Ugyancsak B. Mikos Ede helyett is Mikos Ede név van feltüntetve.

A tagutis utáni évek mondhatlanul is devalváltek a falut. Nagyon nyomorúságos viszonyok jellemzők a szegényes, székelyaládok. Birtok megélhetést jelentő földet pénz hiányában árverezni nem tudtak. A nagyszámú legények igyekeztek a módosabb családokba kenőszálni, de ez nagyon ritkán sikerült. Mégis pénz lett valahol és eladó föld nem volt. Földalvás adókat vetettek ki a földbirtokokra amit éveken keresztül a hitelintézetekkel felvett pénzzel fizették. Az adósság növekedett, a föld a bank tulajdonába került, amit a többtízgenerációk átvették el. A mátyásföldi mátyás majdnem minden birtokos birtokon nyomorúságosan sok adósság volt.

A módosabb gazdák eladni kénytelenek az eddig még parlagon heverő, főleg hegyben lévő, csontos, sziklás földjeiket. A leleményesebb emberek kúcsosdával, vészrózsával próbálták pénzhez jutni. Akinek sikerült és megpróbált ilyen szűz, eddig még nem művelt terület megvenni először a sünnézi adóhivatalnál tényleg kellett a birtokon lévő almaradt adókat, örökségi mátyás-éket stb., ami sokszor meghaladta a birtok vételárát is. Az eladó a kifizetett pénzből nagyjából rendezte a többi birtokain lévő hátralékot, legtöbbször az összeget kérték sem kapta.

A mátyásföldi minden létező művelhető területet elkezdte eladni, így az eddig legelőknél használt kerdő értékes réteket is ahol lehetett felszántották. A hegyen a parlagokat oxalónak kiforgatták és termőre állították.

A birtokokra kivetett adók arra kényszerítették az embereket, hogy a legszilányabb területből is valami hasznót lássanak.

A Zala gyakori árvái ugyan nagy károkat okoztak, de ugyanakkor triggyista is a réteket, így gyakran előfordult, hogy nemely rétet háromszor is kaszálták.

Létszámuk, hogy takarmányprobléma nem volt, akkor még a kanyargós bővíző folyó nem engedte kiáradni a réteket. A rétek természetesen változást okozott a 1930-as években elkezdült új Zala-meder, majd tovább csökkentette az 1962-től folyó mederkezdés. A víz ma már akadálytalanul folyik a Balatonba, így a réteknél semmi víztartalék nincs, a természet sem orvoslásan végleges, többnyire csak egyszer lehet kaszálni.

Az 1880-as évek végére csak a környék vasútvonalainak építése. A falvak lefoglalásának jelentékeny része általában munkások jutott, ami némileg enyhítette anyagi gondjait.

(1882?) 1891-ben nyílik meg a tüzp. Salátomaxentgyörgyi szárny-vasút, amikor a falu vasúti megállóhoz jutott.
Az első vasúti őr Barcsa Ferenc szentgyörgyi származású cipész lett.

1895-től Horváth Benedek lett a vizsgálattörő a kis őrházban.

1900-ból rendelkezünk egy eléggé részletes összeiróval, amely pontos képet ad a gazdasági viszonyokról.

Kereső	211	Mezőgazd.	Mezőgazd.	Ipár	Ipár	Lélek.	
Ellátott	250	Kereső	ellátott	Kereső	ellátott	Ker.	Ell.
Összesen	461	177	198	21	38	2	3

Főszolgálati alkalmazott: Kereső 3, ellátott 5.

Napszámos 1. Egyéb foglalkozású: 3 kereső

Kereső férfi:	Ellátott férfi:
140.	55.
nő:	nő
37.	143.

Birtokos: 10 — 100 kh-ig 8.
10 kh-on alul 72

Összesen birtokos 80 nemely (v. család)

Mezőgazdasági család:	Kereső	Ellátott munkás
Kereső 13.	16 éven felül	13.
ellátott 24.	18.	

A munkások közül nyolcnak van saját lakóháza.
Lakóházak váma 104.

Az 1900-ban történt összeírás szerint a 104 lakosnak közül csak 11 a közművel, 2 palatető, 2 csínodélyfedésű. 100 lakos pedig zsuptető 90%-ban füstöskenyhes azaz kémény nélküli.

Amint az összeírásból láthatjuk 72 10 kh-on alul lévő kiép. nasszi gazdaság volt, legtöbb csak 2-3 kh. nántóval rendelkezett.

Az 1870-es népszámlálási adatokból kitűnik, hogy majdnem minden lakosnak volt két tehén, amik igazán is, mert csak a jobb. mozdulnak, (15-20 hold birtokkal rendelkezőknek), volt lovak vagy ökrök. Ezek többször magyarságra, szarvasmarhák voltak, a svájci faj ekkor még alig fordul elő. Takarmányt általában néskeskenyével kiegészítették, hiszen a szék 80%-a is földesur. kézen volt.

Érdekes a fél évszázadról alig találni ilyes dokumentumot. 1860-tól 1900-ig a népszámlálási adatokon kívül csak az idős emberek visszaemlékezéseire lehet támaszkodni. Ezek a visszaemlékezések pedig többnyire a különböző évszázadban végzett paraszti munka leírásából áll. Társaság általában a munka a szőlőkben kezdődött, március végén a metéssel. Az elbértelek szerint abban az időben még nagyon sok szőlő volt amelyben még károkat sem allogattak. Őszel csak a morgalmasabb gazdaságok takarták be a béréket, amelyeket még metéssel előtt, tavasszal nyújtották ki.

Után a szántóföldeken vetették el a zabot, rakták el a kukoricát, burgonyát, lencsét. Telente kender is vetettek amiből telén fonták a szákknak alsóruhának való fonalat.

Péter Pál napkor (jún. 29.) elkeresődött az aratás amelyet a több földdel rendelkezők a szegényebbeknek részvételükben adták ki. Itt kosszával arattak, de a kevés gabonával rendelkezők általában szaróval végeztek a munkát, hogy minél kevesebb legyen a nemvestetés.

Géplés kézi szeppe történt, erre a munkára 4-5 szomszéd is összejött és sorban az egyik háztól a másikig kölcsönben dolgoztak.

A rozs malmját zsuptető dolgozták fel mert akkor még zsuptető fedések voltak a házak, sok kellett a tetők felújítására. Aki új házat épített, az már ekkor előre földmunkát a rozsalmát zsuptetőbe. A tetők fedését ugyekezni gyakorolt szuppoló végzet. Az 1890-es években ilyen szuppolómester volt a faluban Telemen Ferenc.

A néplés befejezése után szakták az új házakat építeni, mert ilyenkor már a személtakarítás is lezajlott, az állandó mezőgazdasági munkákba rövid szünet állt be. Nem utolsósorban ez az időpont (július) meleg napjai átkarogatták a tapasztott sövényfalakat. A hegyek műveletlen résein, valamint a Lala melletti berkekben sok volt a mogyorófa és a nyír, amelyek arató teljesen eltűntek. Ezekkel a házikóknak a galjaiból fonták be a ház falát. Természetesen sok kellett belőle és így nem kis gondot okozott a kelő mennyiség előteremtése. Nagy tömeg szét kellett keríteni a tapasztáshoz is. A szar dagasztására 14-15 éves gyermekeket állították be akik egész nap térdig az agyagban szét tiporták. Ennek a munkának köszönhetően a reuma betegek jó hárs ér mulva. Az agyagba árpapolyokat kevertek, hogy megne. repedessen a fal. A tapasztást 4-5 idős asszony vezette, bizony sokszor heteken keresztül. A kemencének is megcsinálták a fa vázát és azt is szétbontották ki.

A ház hatalmas talpgerendáit és egyéb épületelemeit tapasztások állították össze. Évszázados talpfák álltak az udvarokban és a hegyekben a szőlők mellett, de vettek épületeket az urasági erdőben is amelyet aztán munkások szedtek meg.

Ez az időszaka esett a kenderáztatás, amelyet a Lala partjánál a vízben műveltek. A falu mellett a folyó végig volt leövezve kenderkötégekkel, amikor a kender jól szétáztott megacítították és kendervígón megtörték majd a gerbennék nevezett tűrés alkalmatosságán áthúskorva addig párták amíg a rostokból a porcsolya levált.

Ezt a munkát is ekkor lehetett csak végezni, hiszen térdig kellett a vízben állni.

Ezek az időszaki munkák évszázados, kialakult szokásokon alapultak így, hogy nyugodtan állíthatjuk, hogy az 1880-as évek előtt talán évszázadokkal így csinálták.

Tasáirnap nem dolgoztak, csak a parasztorok hajtottak ki. Délelőtt mise a faluban lévő templomban ritkán volt. (Péter-Palkor júl. 29.)
Jászok napkor júl. 25.)
Litániát délután egy órákor tartotta a kántortanító.

Misere Szentgyörgyön voltak menni, az utat amely a községbe vezetett hiszeitnek neveztek.

Bücsi majján (jún. 23-án) meghívták a más faluban élő rokono-
kat. Délelőtt misére mentek, ebeil után az alkonyok, lányok a
litániára, az idősebb emberek kísérték a határba megsemm.
Lették a termést a földeket. A legények természetesen a községi
kocsmában tolongtak. A vendégloó ilyenkor jól felkészült a vár-
ható forgalomra. A kocsmavarsa deszkákból ösmeciasolt as-
talokat padokat készítettek. Csilingelt a ringliszil csengettyűje.
mexikóiás ruhancok hajtották a hintát körbe az e célra épí-
tett álványon, abban a reményben, hogy egy menetet felülhetnek a
ringliszilre. Mezőskálácos áitör, kaxáros dofogtatta meg a gyer-
mekruket. A kormasxotiban cigánybanda cincogtatta ru-
sáimait. Egy évre női elmeinyt jelentett ez a falusi emberek-
nek, gyermekeknek, míg télen a fönökben tollfésztekben
is erről beszélték.

Alkonyatkor megkezdődött a táncmulatság amely tartott másnap-
reggelig, időközben természetesen lezajlott nézőny ösmeciasz, vere-
kedés is a vidéki legényekkel.

Ex a fél évrészend bekiben télt el ugyan de nagyon sok mezény
embert hozott magával. Az agrárproblema, a földkérdés nap mint nap
érintette hatását. A Szegedy-mállalmi birtokok egészen a falu kert-
zeig nyugtörsködtek, az egykori nemesi birtokok a családok oraporo-
dásával mind jobban földarabolódtak. Eladó föld nagyon ke-
ves volt, és az is nagyon drága. A morongatott parasztság mun-
káival, vásárvásáral próbált pénzre szert tenni, hogy egy-egy eladó
szántóföldet megkaparintson.

Őszel megkezdődött a betakarítás és a szüret amely a legviciá-
mabb munka volt az egész éven végzett foglalatossáigok kö-
zött. A szőlőt még daráló hűján állalvinyosan szikban tiporták,
meg majd nagy préselték ki. Félékig kint tartörsködtek az idő-
sebbek a présházban ilyenkor. Főtt a birkagnyjas, sütötték a ka-
muban a krumplit, bodor füst szűrt a völgyekben alkonyat-
tájt.

Advent idején beköszöntött a tél az emberek behúzódtak a meleg fűtőszobonyhákba. Ha tartós jó idő volt a fiatalabb emberek látogatni jöttek rézsíbe a tünjei premontreieredőbe valamint a főgötei határában lévő uradalmi erdőbe.

Ezek a munkahelyek 12-15 km-re voltak, ezt a távolságot majdnem egész télen keresztül mindennap megjárták. Hapinálban indultak és este későn értek haza. Nagyon fáradságos kereset volt.

Este kómpát, mécsert csak ott gyújtottak ahol tollat fosztottak, fonnit, babot fejteni, kukoricát morzsolni a tűzhelyről kiderengő világosság mellett is lehetett. Súlyoskor 10-11 óráig is elbeszélgettek, meséltek. A térsenelt, világítottatott katonaviselt legények vették általában a szót, de majtóra hallgatták a kuckóban melegedő öregapó emlékezeit is. Bizony ezek az elbeszélések most nagyon értékesek lennének. Még én is emlékezem ilyen mesélgető öregemberekre, akik még az 1940-es évek elején is éltek. Elbeszélésük valamilyen megtörtént esemény alapján indult, majd mindjobban eltávolodva a valóságtól kiroxították mesés epizódokkal, alakokkal. Sajnos ezek most már összeegyeztethetetlenek, mert már senki sem tudja elbeszélni őket.

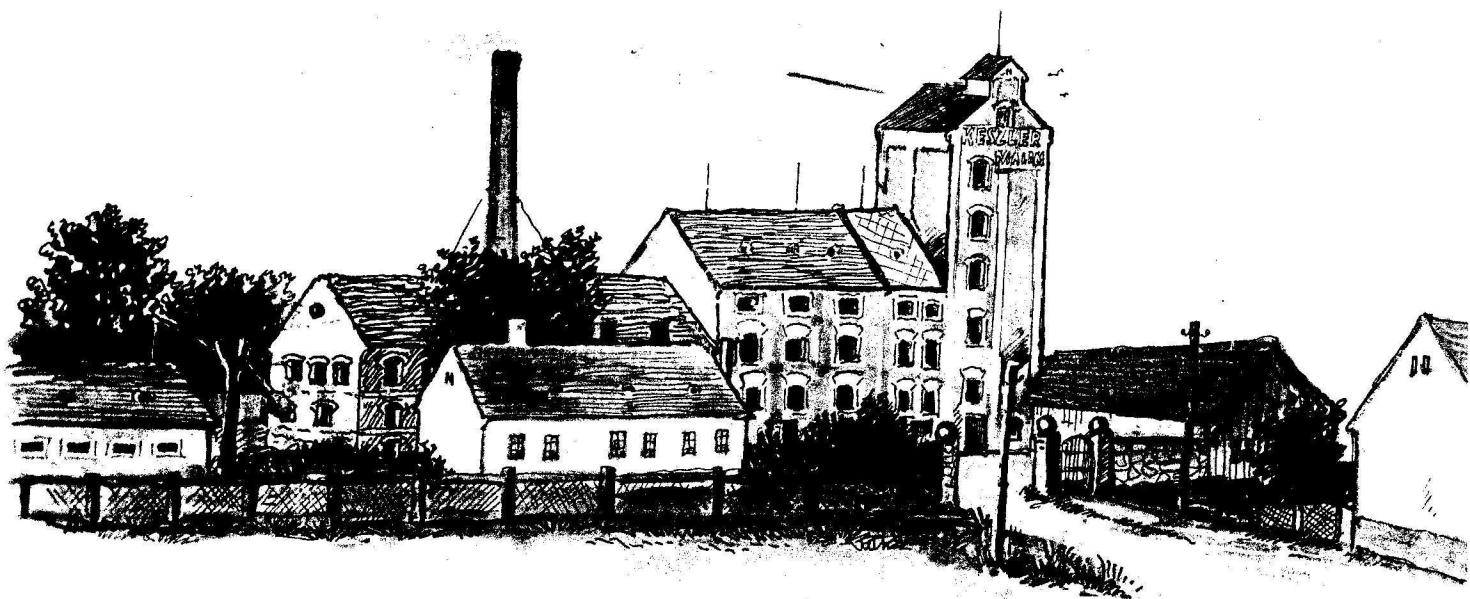
Az 1890-es években a Szegedy tulajdonban lévő "Sik-dűlő" déli részét lecsővereteti, lecsapoltatja az uradalom, így ez a vámszós, hasznavehetetlen terület művelhetővé válik. Ekkor az agyaris csak szűkebb hónapokban használhatták legelőként. A táj lassan átalakult az ember kemunkája nyomán, ezzel elvesztette régi exszaxadokig egyforma képét. A Zala mellől eltűntek a nagy ösxfügge boxók, vadonra mádsok. Minden használató földdarabot igyekeztek megművelni. Az 1882 intámi filolera pusztitást ha sokára is, de igyekeztek pótolni, beültették rifajta nemes mőlofajtakkal.

JANUS ARCOT ÁBRÁZOLÓ FAFARAGÁS A RÉGI MALOM
DÍSZÉSEN FARAGOTT AJTÁJÁN. 1062-BEN AZ ÁTEPI-
TÉSKOR MEGSEMMISÜLT.

*Bahm Ignác valamint Barth János által modernizált malom.
/ Rekonstruált rajz /*

*Keszler Bernát és Mór víz- és gőzerővel működtetett malma a
tíz-es években.*

Keszler Bernát és Mór hengermalom. Cégtulajdonos Keszler Mór. Alakult 1904-ben.
Napi termelése 2,5 vagon. Kereskedelmi és vámörrel is foglalkozik, 28 embert
alkalmaz. Lisztexportálásával is foglalkozik. (Ausztriába, Fiumébe, Friesztbe.)
1929-ben Keszler Mór terményével Zalagerégen a Faluszövetőig kiállí-
tásán aranyérmét nyert.

(Keszler Mór született 1877-ben Batykon, ahol apja malomtulajdonos
volt.)

A tagozatán bonyolalmakról még írni kell. Simonffy Emil: Urbéri birtokrendezésről itala m-ben... tanulmányjában felismeri ezt is:

"A tükörszentpéteri, 'földbérsek' 1857-ben indítanak pert volt földesurak ellen. Magukat 'censualisták'-nak nevezték és az 1723-évi 'feladó' levelükre hivatkoznak, mely szerint még az urkai behozatala előtt, házonként és évenként fizetendő két forint per mellett, örök időkre telepedtek meg. Azóta megszakítás nélkül községben legeltették a határbeli legelőn az aranyodi és szentpéteri nemes közbirtokosokkal. A közbirtokosok 1854-ben egyetértéssel tagozatát hajtották végre maguk között és megfosztották a 'földbérseket' legeltetési joguktól. A 'földbérsek' legelőjáraandóságuk kiadásának elengedését és a földbér megválthatóságának kimondását kérték. A bíróság az itáibeli tárgyalásnak helyt adott.

A censualisták végül nem kaptak legelőt, mert az 1723-évi szerződés ezt nem biztosította, csak község község legeltetési tervén per ellenében. A 'földbér' azonban megváltható.

1. Kiváltságosak voltak azok a jobbágyok, akik a földesúr majorsági birtokán telepedtek le, attól földet kaptak, de viszonyukat a földesúrral nem urbarium, hanem szerződés szabályozta. Látva meggéiben nevezték őket még censualistáknak, földbérsekknek is.)

Pénznemek az 1850-es évekből:

- 1 pengő forint = 60 pengő krajcárral
- 1 váltó forint = 60 váltó krajcárral
- 1 osztrák éltéri forint = 100 o. élt. krajcárral (1858-tól)
- 1 pengő forint = 2 váltó forint 30 váltó krajcárral
- 1 pengő forint = 1,05 osztr. élt. forinttal. (Sándor Pál)

A föld területmennyisége majdnem mindig 1200 □-ös földet értünk. / Osztrákhozott és becsült is kb. 1200 □-ös föld ki. (Simonffy Emil)

376 □-os jó minőségű vasműföld ára 18 új forint (osztr. élt. fr.)
A osztrák krajcár egyenes adót fizettek utána. (1863)

A község lakóinak névsora 1900-ban az 1857-es házszámok alapján:

1. Tótes László	36. Rohonczy János
2. Györkös János	37. Palgár István
3. Horváth János	38.
4. Boróc Páter	39. Róza János
5. Antal József	40. Karakay József
6. Róza Ferenc	41. Belldi János
7. Horváth Endor	42. János János
8. Kelemen István	43. Róza Lajos
9. Róza János	44. Gráfi József
85. Iskola	45. Szili
10. Erhart Ferenc	46. Béres János
11. Béres Ferenc	47. Szalai Endor
12. Kovács János	48. Rohonczy János
13. Erhart József	49. Horváth János
14. Crotter János	50. Halász
(1880 körül születettek)	51/a
15. Pál József, Herceg István	51/b. Pál Ferenc
16. Horváth István, Kern János	52. Tibola István
17. Hajósi István	53. Lovas Elek (szanyodi Kertai József tül.)
18/a Erhart József	54. Pál János (tyutyn)
18/b. Lankó István	55. Horváth István
19. Benkő Ferenc	56. Kelemen Ferenc (szuppóli)
20. Seiber	57. Kelemen József
21. Belldi József (szindis)	58. Róza István
22. Béres István	59. Rohonczy József
23. Belldi István	60. Szabó Ferenc
24. Benkő Antal	61. Molnár János
25. Fekete István	62. Horváth János
26. Boróc István	63. Boróc István
27. Lentei István	64. Róza János
28. Crotter István	65. Pácsi József
29. Tótes Péter	66. Mátys Ferenc
30. Herceg István	67. Györkös János
31/a Lángi László	68. Erhart Pál
32. Rohonczy Ferenc	69. Horváth János
33. Erhart István	70. Lankó István
34. Erhart Ferenc	71. Béres János (Füredi)
35. Kertész Endor	

72. János József
73. Béres János (humár)
74. Horváth Károly
75. Vörös Márton
84. Nagy Lajos
76. Korokméri György
77/a. Pál József
77/b. Simon József (párterház)
78. Kelemen István

79. Forók Ignác
80. Kelemen Károly
81. Kéncs János
82. Pál István
83. Pál Elek
86. Hohapfel Gyula földműv.
(Malom)
Kivétel más tulajdonában.

1895-ben a község határa 748 kat. hold, ebből 228 kat. hold a mántó, 12 kat. hold a kert, 311 kat. hold a rét, 162 kat. hold a legelő és 35 kat. hold a terméketlen terület.

Összehasonlításképpen álljon itt az 1857-es állapot:

A határ 729 kat. hold, amelyből 229 kat. hold a mántó, 439 kat. hold a rét, 33 kat. hold a legelő és 28 kat. hold az egyéb terület.

A község mindenkor tisztán magyar nemzetiségű volt. A múlt század utolsó évtizedeiről álljon itt két adat: 1880-ban 444 lélek, 1890-ben 476 lélek, 1900-ban 461 lélek volt csak a faluban.

TERMÉSZETES SZAPORULAT			
ÉV	ÉLVE SZÜLETETT	HALÁLOZÁS	
1901	19	10	Természetes népességszaporulat 75 fő
1902	47	12	
1903	12	6	
1904	12	7	
1905	14	14	
1906	9	11	Átlagos évenkénti nap. 3 fő
1907	16	9	
1908	14	11	
1909	16	9	
1910	12	7	

Az 1900-as ében 104 lakóházat írnak össze a községben. Csak két cseréptető és két xiindellyel fedett lakást találunk, a többi zsúptető sörényfalú vagy dőngölt földfalú ház. Mindegyik csak a térszék észak felől kenderes építési, így a lakások 90%-a fűtőkönyves, amely leggyakrabban nyolcórás, könyves és kamrából áll.

Mint már előbb is írtam az 1900-as népszámlálási adatait, 80 birtokos család közül 72 10 kh-on aluli volt rendkívül csekély értékű ház folyt minden darabka földet.

Máram van egy 1893-ban, a rümezi Takarékpénztár által kiadott adószelvény amely így néz:

Adószelvény

80.- azaz Nyolcszáz forinttal, mely összeget ahálított N. L. és neje B. J., trüptéri lakosok a rümezi Takarékpénztárral kasszájukban kölcsön valószíggel felvettünk, egyetemlegesen kötelezve magunkat és örököseinket, hogy ezen tőke után fűző 8% kamatot a mai naptól hónapról híz egymásután követendő év alatt, vagyis évenkénti 8 Ft. törlesztés mellett a kölcsön Takarékpénztárba be, illetőleg visszafizetési fogadjuk. A felvett tőke előző fizetendő kamat, vagy az évenkénti kötelezett törlesztés fizetéseinek elmulasztása esetében jelen adószelvénydel tartozás lejártának fog tekinteni és kölcsön Takarékpénztár jogszilva lemond az kamattal és költségekkel együtt általa szabadon választható summás növelési díráig utján kaphatni.

Fentírt kölcsön adósságunkat jelzálogi biztosításul oxennel kötjük összes ingatlan vagyományunkat, nevezetesen pedig a trüptéri 154 tíkvi 56 híz foglalt ingatlan birtokunkat és beleegyezünk mindezt a jelzálog 80 ft. tőke, ennek 8% kamattal, nemkülönben a metán per esetén felmerülhető és az előző tőkék közt fel nem sorolható per és megrehajtási költségeknek biztosítása, illetve megfizetése céljából 18 ft. óvadékú összeg erejéig a fentebb körülírt ingatlanainkra minden kiváltság nélkül bekebeleztesek.

Állt. Trüptört 1893. április 16.

J. L. L. L. L.

Kölcsonnév
L. L. L.

Az adóskorral rovideg önmagáért beszél, ha a kölcsön-
vevő valaminek okmánya (elhatalozás, tiszti jegyzék),
nem bírt fizetni elárverették a birtokait. Nagyon sokan
pörül jöttek ezzel a kisértetével.

A régi nemzeti közbirtokos gazdák, habár ingatlai-
muk jelentősen nem hallozta meg az egykori szel-
vények javait, igyekeztek átváltozni. Általában az visel-
ték ezek a bírói, előjárói tiszteket, valamint az egyházi
közvetítő tiszteket is.

Lajos tehetséges ember volt a múlt században is.
Erhart Pál (1823-1890) aki több éven keresztül volt bíró, így 1854-ben
1857-ben stb. Még aggasztóan korábban is közreműködött az
önkéntes tűzoltóság megszervezésével. Az 1888-89-es évek-
ben ő, majd fia mintén Pál lett tűzoltóparancsnok.

Kelemen János a parancsnok helyettes, Polgár József egy
katonaviselt fiatalember a trombitás. Még ismert nevek
a 20-22 fős egységből: Malovits Lőrinc, Lőrinczyai
József, Lőrinczy Lajos (hajdu) Erhart Ferenc. Ekkor em-
lékeztek vissza 1960-ban az idősebb emberek. A gyakorlat-
ra kíváncsi természetesen mindig fő gatyában me-
littak történet, esetleg a parancsnok hirtelen fel nem-
elő csizmáját. Az így elcsúszó csapatot, amely erőse-
n trombitaharsogás közepette hirtelen is kőerőszakendő-
jét, felmentelen vaskongatya gyerekhad kísért ele-
telen foglalkozás közepett. Egyenruhát csak 1907 után kap-
tak amikor Lőrinc Malomtulajdonos lett a pa-
rancsnok, aki előszörban talán hirtelenből vállalta a
felismerési anyagi oldalának jelentős segítését, hiszen egy
komoly ember nem menthetett egy tucat mexikói
regységtől, csapat élén, valamint a Malom rendkívüli
tűzvesztéssége ismert, ezért működés is volt.

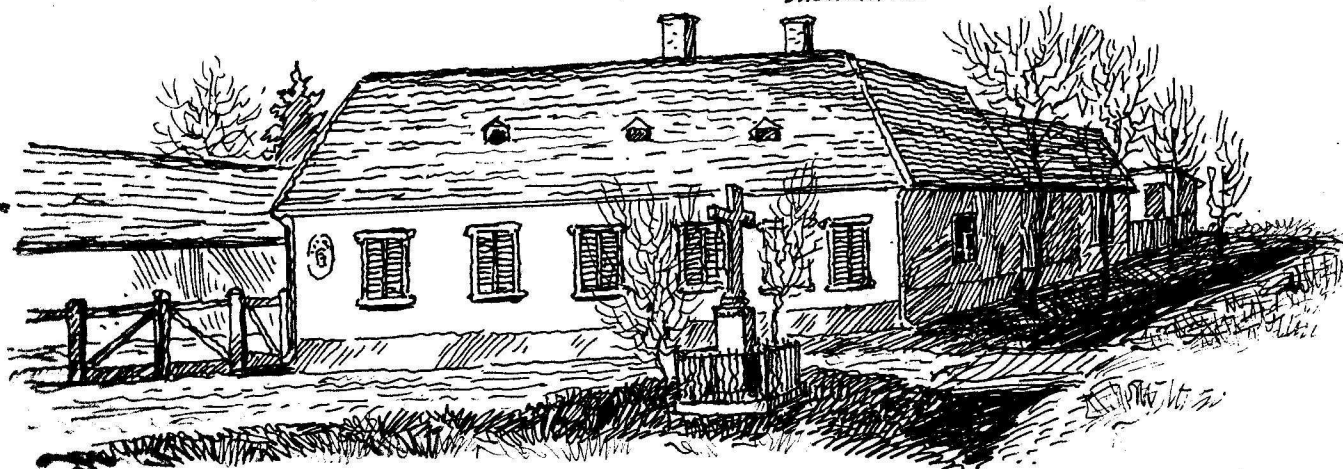
Erhart Pál már a tagutolsó előtt is több mint két hold
saját földdel rendelkezett, de a Lőrinc nemzetiségű magán-
36 hold rindlatlant mondhatott magának. (Városi Földmög-
böl)

Szentpéteri család az
1860-as években. 1900 körül
majorra bővült, gazdasági épületeket építettek.
Csárlamajornak később Anna majornak is nevezik
1939-40-ben lebontják.

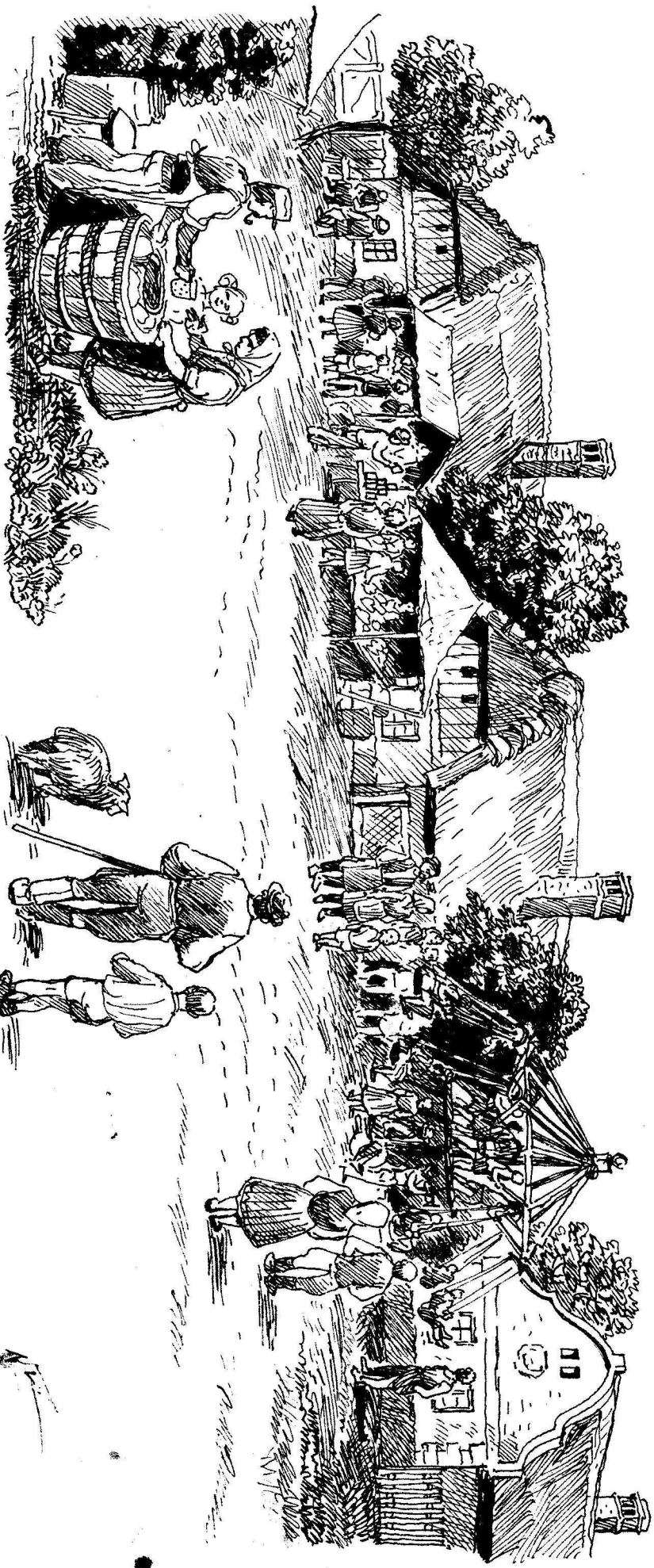

A régi iskola helyett 1854-ben építettek
újat, amelyben már külön volt a tanterem.
Előtte új fakereszt, melyet 1855-ben, jún. 29-én,
búcsúkor szentelték fel. Kovas Agnes állította.

Melléklet a falu középületeiről.
1900 és 1910 között

Új iskola épülete. Épült a kereszttel
együtt 1903-ban.

Peter-Pal napi búcsú. (június 29.)

A község mindenkor tisztán magyar nemzetiségű volt.
1895-ben a község határa 748 kat. hold.

ebből: 228 kat. hold a szántó;
12 kat. hold a kert;
311 kat. hold a rét;
162 kat. hold a legelő;
35 kat. hold terméketlen, bokor.

Terményszeres skaportulát: (1900-ban)

ÉV	ÉLVE	SZÜLETETT	HALÁLOZÁS
1901	19	10	
1902	47	12	
1903	12	6	Községi alkalmasság:
1904	12	7	
1905	14	14	Kereső: 3
1906	9	11	Eltartott 5
1907	16	9	Napszámos 1
1908	14	11	
1909	16	9	Kereső férfi: 140
1910	12	7	Eltartott 55
			Nő 16
			37 143

- 1900 -

Kereső 211	Mezőg.	Mezőg.	Ipár
Eltartott 250	Kereső	Eltartott	Kereső
Összes: 461	177	198	21

Ipár	Közeledés:
Eltartott	Kereső
38	2
	8

Lakóházak száma: 104

Földbirtokok:

10 - 100 kat. holdig 8.
10 kat. hold alatt

⁷²
Mezőgazdasági család:

Ferese: 13.

Ellátott: 24.

1910-ben a falu keleti részében (Akácfa
4) nagy tűzvész volt.
1912-ben nagy katonai gyakorlat volt a
környéken. (Konyha a Grotter István ud-
varában volt. 28. házsz.)

Az 1896-os Millenniumi ünnepségeket
Szentgyörgyön június 10-én tartották.

Egésznapos rendezvények voltak.

Élelőtt 8 órákor izraelita, 9 órákor evang.

10 órákor katolikus ünnepség tartott.

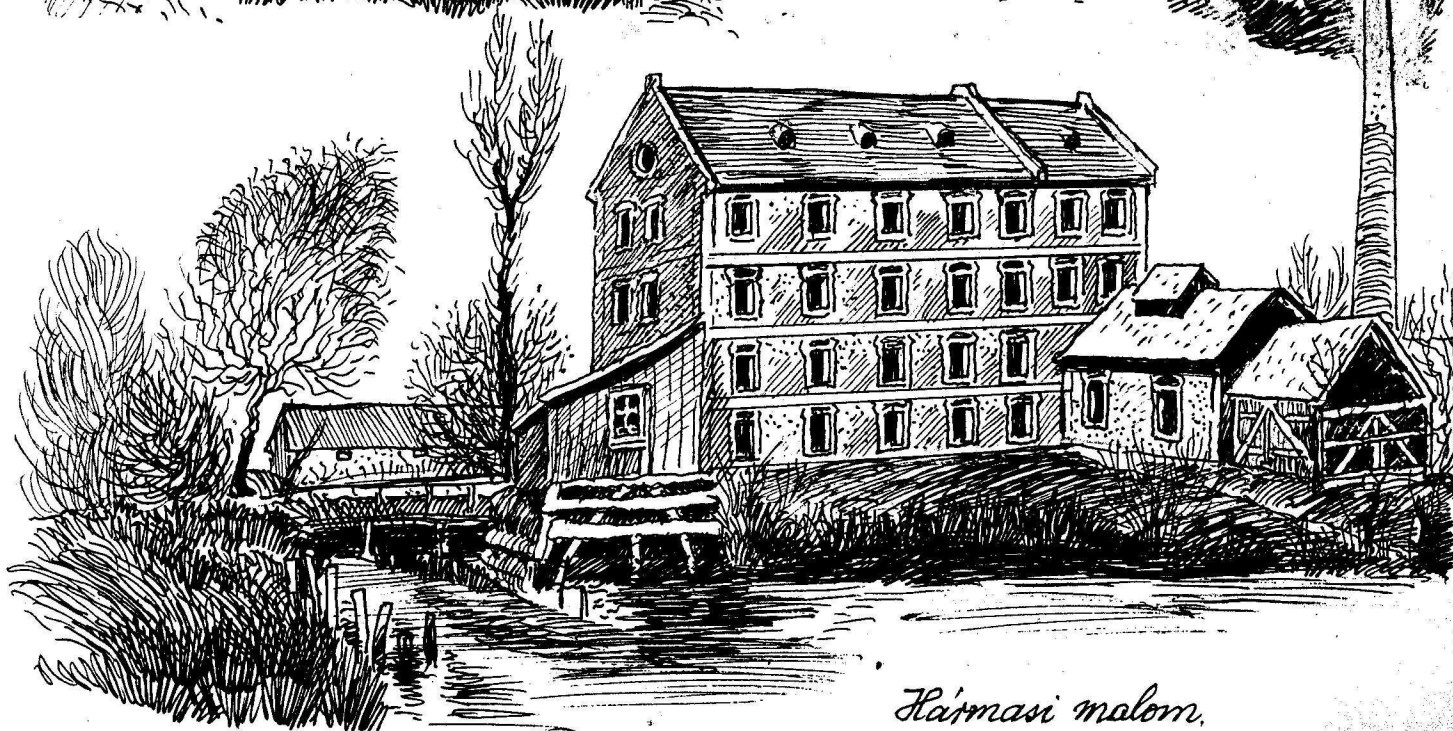
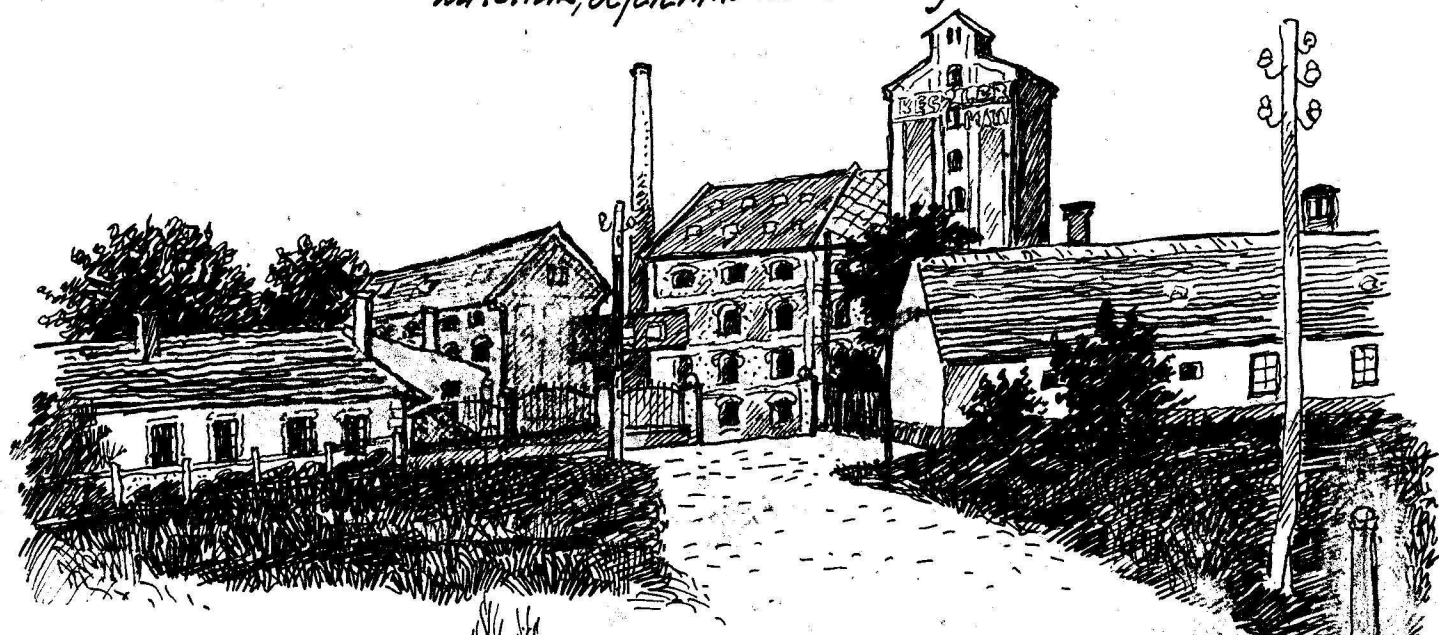
Selután díszes felvonulást és műsorokat
tartottak. Este a környék és a város
összes szórakozóhelyein bálokat, mulat-
ságokat tartottak.

Az első világháborúig turisták korszakot
Magyarorszáig legjobb korszakának
tartották.

Szarajevóban megölték Ferenc Ferdinántot.

1914. június 29-én, amikor falunkban a búcsút tartották, bejelentik az eseményt a sokadalomnak.

Hármási malom.

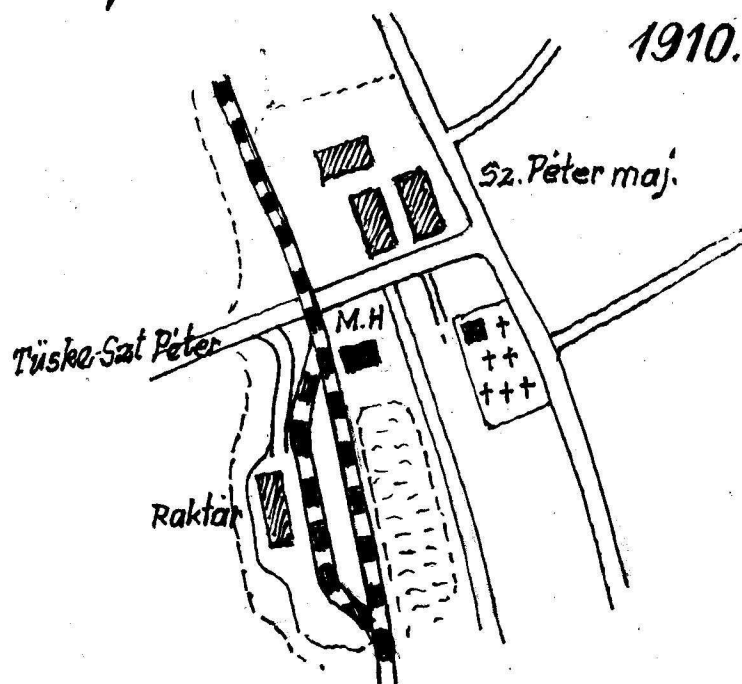

Zalabéci malom

1895. dec. 15-én adták át a forgalomnak Magyarország
129. (45 km. hosszú) vasútvonalát, Zalaxentgrőt, Zalaudvarnok,
Zalaxentlászló megálló-rakodóhely valamint Gyüleves, Kéhid,
Kustány, Zalassány, Bókaháza, Z. kossúfalva, Z. apáti, Sármedék,
Balatonszentgyörgy állomásokat.

1861-ben Budapest-Magykarizsa, 1865-ben Zalacsentiúton -
Szombathely, 1871-ben Győr, Pápa - Gell. Szombathely,
1872-ben Pécsfehérvár - Veszprém, Bóka - Gell vasútvon-
alakat. 1890. okt. 12-én az Mkk - Tüske - Zalacsentiúton,
1892. jan. 28-án a Tüske - Zalacsentiúton vonalat.

1944 május 25-én megszüntették a Zalacsentiúton kö-
zöti vasútvonalat. A Zalabér-Batyk állomás
1970. május 28-án nyílt meg.

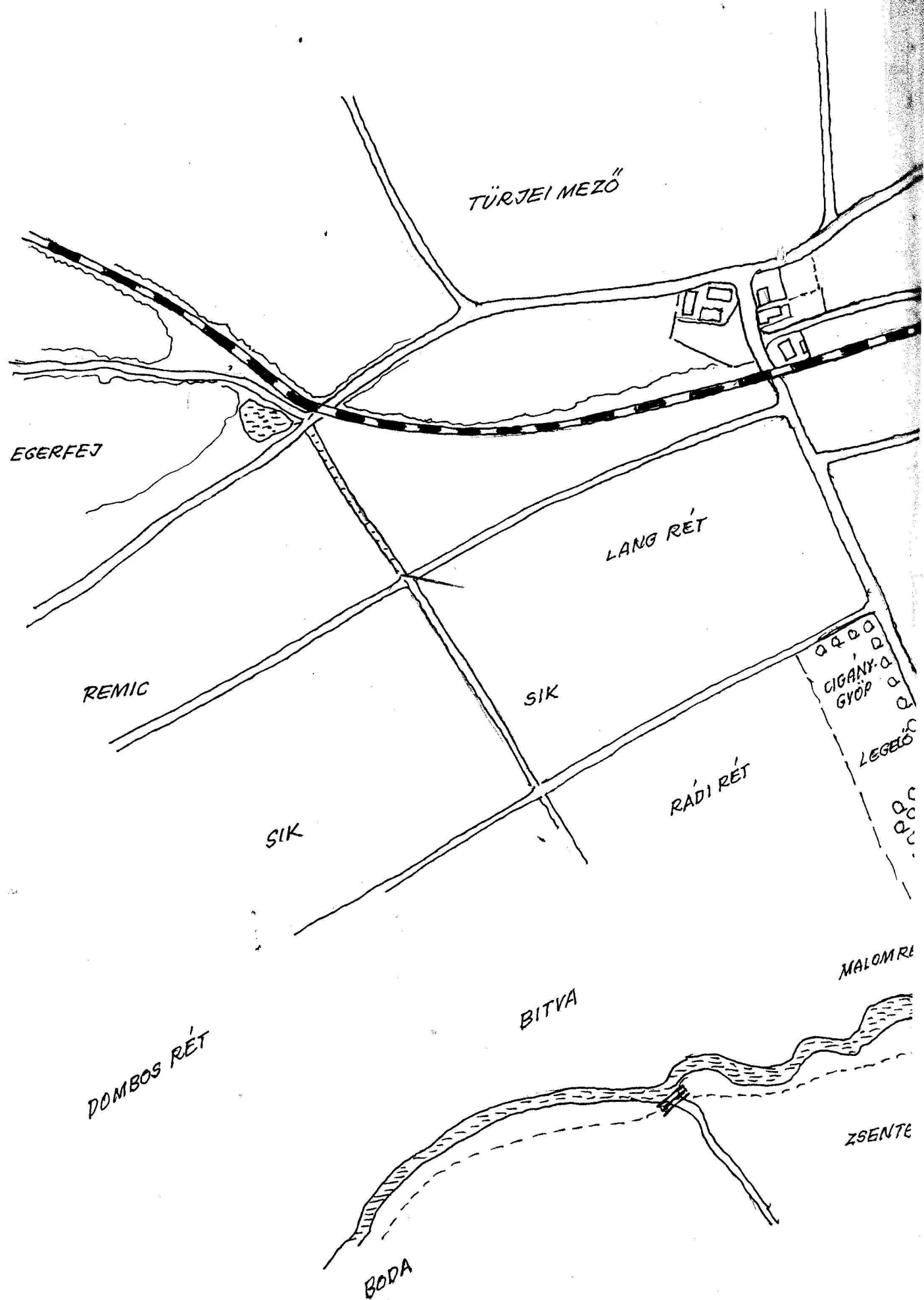

1910 januárjában a falu keleti utcájában nagy tűz volt, 3 ház égett.

Községünk lakói 1900-ban

Kör.	Nr.	Név	Kör.	Nr.	Név
1	1	Kovács László	24	24	Benkő Antal
2	2	Gyorkos Jánosné	25	25	Fekete Károly
3	3	Horváth János	26	26	Böröcz István
4	4	Böröcz Péter	27	27	Hortos Katalin
5	5	Antal József	28	28	Csotter István
6	6	Rózsa Ferenc	29	29	Hóves Péter
7	7	Horváth Sándor	30	30	Hecceg István
8	8	Kelmen Károly	31	31	Sárgi János
9	9	Rózsa János	32	32	Rohoncz Ferenc
10	10	Erhart Ferenc	33	33	Erhart István
11	11	Béres Ferenc	34	34	Erhart Ferenc
12	12	Kovács János	35	35	Heszler Sándor
13	13	Erhart József	36	36	Rohoncz János
14	14	Csotter János 1880 körül született	37	37	Polgár István
15	15	Pál József	38	38	Rózsa János
		Hecceg István	39	39	Karakci József
16	16	Hosszú István	40	40	Belodi János
		Hern Jakab	41	41	Dancs János
17	17	Kajári István	42	42	Rózsa Lajos
18	18	Erhart József	43	43	Csári József
		Csankó István	44	44	Szalai...
19	19	Benkő Ferenc	45	45	Béres János
20	20	Seiber	46	46	Szalai Sándor
21	21	Belodi József	47	47	Rohoncz János
		6801025	48	48	Kovács János
22	22	Béres Károly			
23	23	Belodi István			
			49	49	Kovács János
			50	50	Molnár...
			51	51	Pál Ferenc
			52	52	Fabola István
			53	53	Szűcs Elek kerti József töl.
			54	54	Pál János TUDYU
			55	55	Horváth István
			56	56	Kelmen Ferenc ZSUPPOLÓ
			57	57	Kelmen József
			58	58	Rózsa Károly
			59	59	Rohoncz József
			60	60	Szabó Ferenc
			61	61	Molnár János
			62	62	Korolengai János
			63	63	Böröcz Károly
			64	64	Rózsa János
			65	65	Szabi József
			66	66	Matyas Ferenc
			67	67	Gyorkos János
			68	68	Erhart Ferenc
			69	69	Kocsis György
			70	70	Szalai István
			71	71	Béres János
			72	72	HUSZAR
					Kovács József

- Béres János Imre
- 73 Hóros György
- 74 Horváth Károly
- 75 Vörös Márton
- 76 Koroknyai Sándor
- 77 Pál József, Simon József
PABZTORHÁZ
- 78 Kékmen István
- 79 Fűrök György
- 80 Kékmen Károly
- 81 Németh János
- 82 Pál István
- 83 Pál Elek
- 84 Nagy Lajos
- 86

CSÖNGŐ

HOSSZÚAKTETŐ

VASÚTALJA

RÓKAKÚT

KOLDUS TELEK

EGYLETKERT

KERÉKFÜZES

KERTALJA

HOSSZÚAK

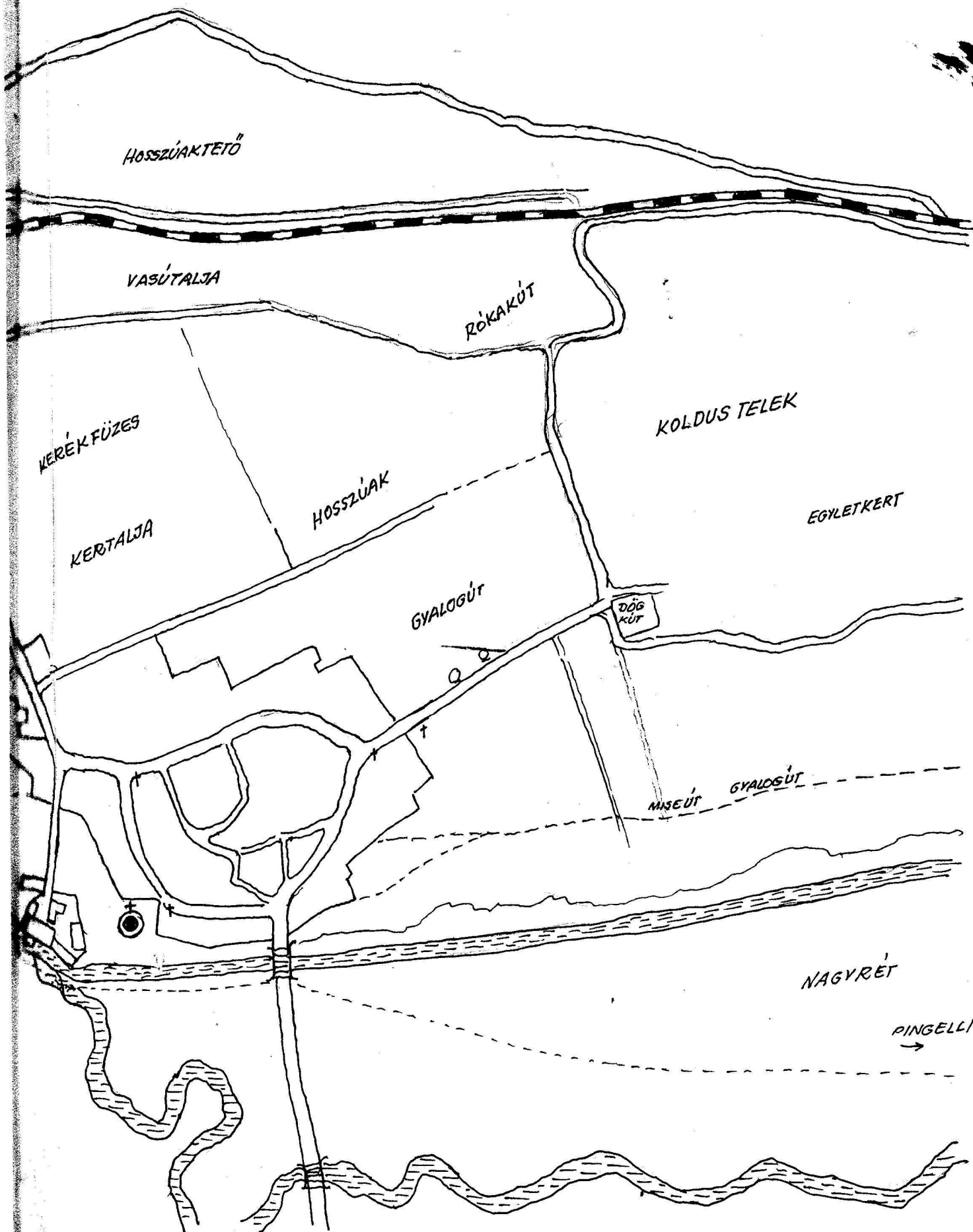
GYALOGÚT

DÖG
KÚT

MÁSEÚT GYALOGSÚT

NAGYRÉT

PINGELLIN
→

1745. Alsó-Aranyod Szegedy Ferenc és övé: Márffy Anna.
Birtoka. 75 kath., 6 lutheránus, 1 református

1746. Felső-Aranyodon Szegedy majorja vev. 18 pár kath.
1 pár luth.

1748. Alsó- és Felső-Aranyod. 27 pár, uradalnok.

1750. Apátság v. Felső-Aranyod.
Gazdak sz. 5, szellér 2, Tyús állat 8, fejős tehén 3,
Meddő és egyéb 3 évesek, borjúk 2 évesek,
Tavaszi vetés mérőben Bor akó 64 1/2.

1740. Galád 45, 162 lélek, 44 adózó
3 pálinkafőző, jóvót. 25 Ft.
1 asztalos 20 Ft. 1 takács 10 Ft.
1 halász 15 Ft.
Jóvót. összesen: 80 Ft.

1 új nemes 5 lélek, pálinkafőző 2 adózó
más telken lakó nemesek 2 uradal
7 lélek

Nemesek szolgái 9 lélek
13 szolga

Kukarica 175,5 pozs. m.
Szőlő 228 kapásnyi
370 fűzfát ülteték

Szentpéter községben 1854-ben föltérít hársfélék és az egész
határ földkényge valódi tűkre az akkori állapotoknak.
Georgy Károly szántóföldjei a tagosítás előtt, amely állt
198591 □-ölből 112 darabból, amelyek rendkívül
változó nagyságban korlátozották a határban.
A rét állt 311962 □-ölből 47 darabból állt. mértékével.
A szentpéteri csarda területé állt 841 □-öl kőrhelyből
6766 □-öl szántóból
2647 □-öl rétből

Csicséri csarda területé állt 1020 □-öl szántóból:
halkhelyből 1025 □-öl

A Jánosita kolostor romjai a Belő Zsente nevű néten
voltak, 1854-ig Jánosy Matyas aranyos birtokos
tulajdonában. 736 □-öl területen, tulajdonképpen
1472-~~600~~ □-öl területet nem tudtak kassálni, ren-
detlenül jelzik. (Kertai Imre és Jánosné Felsőaranyos
Belő Zsente rendetlen 541 □-öl) Sajnos a környező hárs-
félék területét a mérték szülöcskét ellopított korábban
a felmérés után.

Pekintetes a. kir. Urb. Törvényre!

Az a Törvény tiszkezségi tiszteletéről és általában a többi ügyekben való curialis szellemeknek korábbi szabályai, most ké-
szül pedig irásbeli eljárás útján is ellenünk legelőlletőség
iránt igyekeztetett 79 n. alatti keresetük megcáfolására a követ-
kező ellenbeszédet intézzük és nygau:

A kereset érdeme felett még a múlt 1857-ik évi rept. 25-án
meglévő tartva a szabályi tárgyalás, valamint akkor még
törvény kifejtetük egy most nyabban is csak azt kell nyilvání-
tarmunk: miként a felpereseket a tiszkezségi tiszteletről való köze-
sölés cím alatt is illetővéget követelni jogosítottaknak el
nem ismerhetjük mert:

1. Azt mert a tiszkezségi tisztelet hatástan a kö-
zösség arány szerinti felosztása, és a tagosztály törvény
előtti egyesség nygauin még a 854-ik ében létrejött is an elle-
ne a mindegyik közeletűt ében a felperesek részéről semmi
felosztás nem történt; - sly érvényesé vált aminőt-
ha a felperesi kereset ^{keletkezés} alapjában volna is - a 853-ik évi márc.
2-án kell cs. kir. ny. parancs 418-a szerint már most feloldani
kivonni valóban minden országról til van.

2. Azt mert az "A" alatti telepítő ^{keletkezés} törvénye szer-
int a felpereseknek előzetes határozatokat mindegyik közeletűt
(mélkül kapván, arányosított birtokállapotjuk egy arányosított - kivon-
tolt ny. parancs 19 n. 8-a rendel a tagosztály után ismeren
is egyen hagyatott.

3. A határozati körös hasznosítások felosztására és a tag-
osztályokra nézve még most is hatályos 1836. törvények határozat-
tan kijelölés: hogy mindegyik közeletűt kell a határozati körösök
felosztani és hogy arányosított, - tehát azt arányosított felosztani jo-
gosítottak, - illetővéget csak a velük iránti viszonyban állók köze-
letnek; - az arányosított felosztást pedig még az előzetes
idejét még meghaltatott magánhasznosítást sem akadályozza,
ha az egyen felhasznosítást sem jogos alapja.

Az most egyen szabad kérdés, bizonyos-e a felperesek
a tiszkezségi tiszteletben ollyanmód jogosított vagy ally jogos
aminőt a közeletűt felosztására valóságos kulcs a törvény kijelölés
Nem, mert a közeletűt a telepítő törvénye szerint hasznos-
tál nem jár. - Urbéri viszonyban állottak-e felperesek velünk el-
felosztással? Nem, mert önmaguk is magokat curialis szellemek
nevezik és tartják. Betudják-e viszonyítani, hogy a közeletűt n-
kivonva, hanem joggal hasznosítják? Nem, minthogy javols

Ha tovább tanulni akarok rövidlegesen bizonyítani alábbani beallított tanulmányait el nem fogadjuk, különben azok a jogviszonyok titkát nem is ismerhetik, de ha feltéve, azonban el nem ismerve a levele használatát gyakorta lehet volna is, "illetéle jogaim nélküli puszta gyakorlatot a községnek számára nem jelentene felosztást és jogviszony- melyeknek folytán minden birtok magánhasználati nélkül teljeseen megsemmisítettnek is számítottnak.

Ami pedig a mesterségek számára is kiterjesztett legelőkövet- lésről illeti, felajánljuk: - Hogy mintán a 836-k törvénynek ott van, de a mesterség is legelőt adhatni ahol szükséges lehet, az pedig Sz. Péternek nincs, de annak közelebb már el is került, így azonnal nem vizsgálhatunk.

Ezért is a szóbeli tárgyalási jogviszonyokban foglalt többi rendelkezésünkkel fogva kérjük tehát magunkat a felszerelt alap- talan kereset terhe alul felmentetni.

Novák Ferenc és többi
túrközségi községi községi
és perben álló alperesek.

(Elöl: 1862. márc. 13-án 1860.)

A Zalaegerszegi J. B. K. R. K. R.
Urb. Törvénybíróhoz

Ellenben: röviden

Szombathelyen lakó Novák
Ferenc és k. Urb. Törvénybíró
Tanácsosnád, és többi túrkö-
zségi községi községi és alperesek

Szecs Földes túrközségi községi bíró
és többi négy, önkéntes bírósági
bírók, mint felszereltnek legelő-
illetéle, mint indított F. B. sz.
alatti keresetükre.

1. példány
Rusa nyelven.)

Bizonyítvány

Mely szerint alulról emelt feltevésem
mellett is bizonyítani merem és
tudom azt: hogy Túrközségi Sz. Péter
községben az atyjám mellett 1812-évtől
fogva benárolag 1822-évig mint tel-
jesítmény legény szolgálatban, hiszen em-
lékezem, hogy a Túrközségi Földes határ-
sorn első nevezetesen: Fláris, Gömböly
parlag, Holdustelekki legelő, mégis
a falu melletti lakosság károsolá-
sában a községi birtoknak tartatott
is ezen megnevezett legelőket az ak-
kori időben évenként mindenkor
a községi bíró általant és az a-
báditott is fel.

Fosszupersenteg, Jul. 3-án 1859.

Benkeő László
Fosszupersentegi községi
nek teljeseen

A Soproni cs. kir. Urbéri Főbírányosok, O' Várházi Királyi Apostoli Felügye által adomán-
gyozott Privátalás hatálmánál fogva, Géc. Földes és a többi Fűke-és. Péteri földbirtokosok
mint Nagy István, nyugv. által képviselt felpereseknek, Szepedy Sándor, és több
Fűke-és. Péteri vett földesurak, mint Ruzsa József nyugv. által képviselt alpe-
resék ellen, legelő illetőseinek megállapítása és kivánsága végett institált perében,
ezen Fala Egernyi cs. kir. első folyamodásán Urbéri Főbírányoknak J. évi július 12-én
232. n. alatt hozott, felpereseket kérésétől elmozdító ítéletét, ezeknek a törve-
nyes időben beadott fellebbező kérelmük folytán főtulajdonosok, a fellebbezői
kérelem elvetésével a hozott első bírósági ítélet az alhoz kért és alábbi
indokokból helybenhagyandóvá találta.

Mely ítélettel meg nem elégedő félnek nabadiságában áll az a ké-
sítés napjától számított 14 nap alatt a. Nagy Melleszén cs. k. Legfőbb Urbéri
Főbírányokhoz fellebbezni.

Indokok:

Mint felperes Urbéri Főbírány nem lévén, a tárgyatás előtt elmozdított
legeltetési javadalom, felperes curialis és transzonkari viszonyoknál fog-
va, ebből eredtetett ideiglenes kedvezmények tekintetű igen al. Urbéri jog és alperesi
kötelezettség alapján nem vizsgálható akkor amikorra az bíróság engedély ne szerezhető
által a követelt jogaim bebiztosítása, sőt az „A” alatti feladott level a kérésint
tanúsítja.

Miről a cs. kir. Urbéri Főbírányok a J. évi augusztus 2-án 663. sz. a.
kelt jelentéssel feltételezett peres iratok vizsgálatára mellett további eljárás
végett intézkedtek.

Kelt a Soproni cs. kir. Urbéri Főbírányoknál
1860. évi aug. 25-én tartott tanácsülésről.

Indománul névelvén a periratkhoz csatolhatni,
és a kelt ítélet a felekkel közölhetni rendelhetik
Z. Egernyi 1860. Sept. 15.

Raburczy.